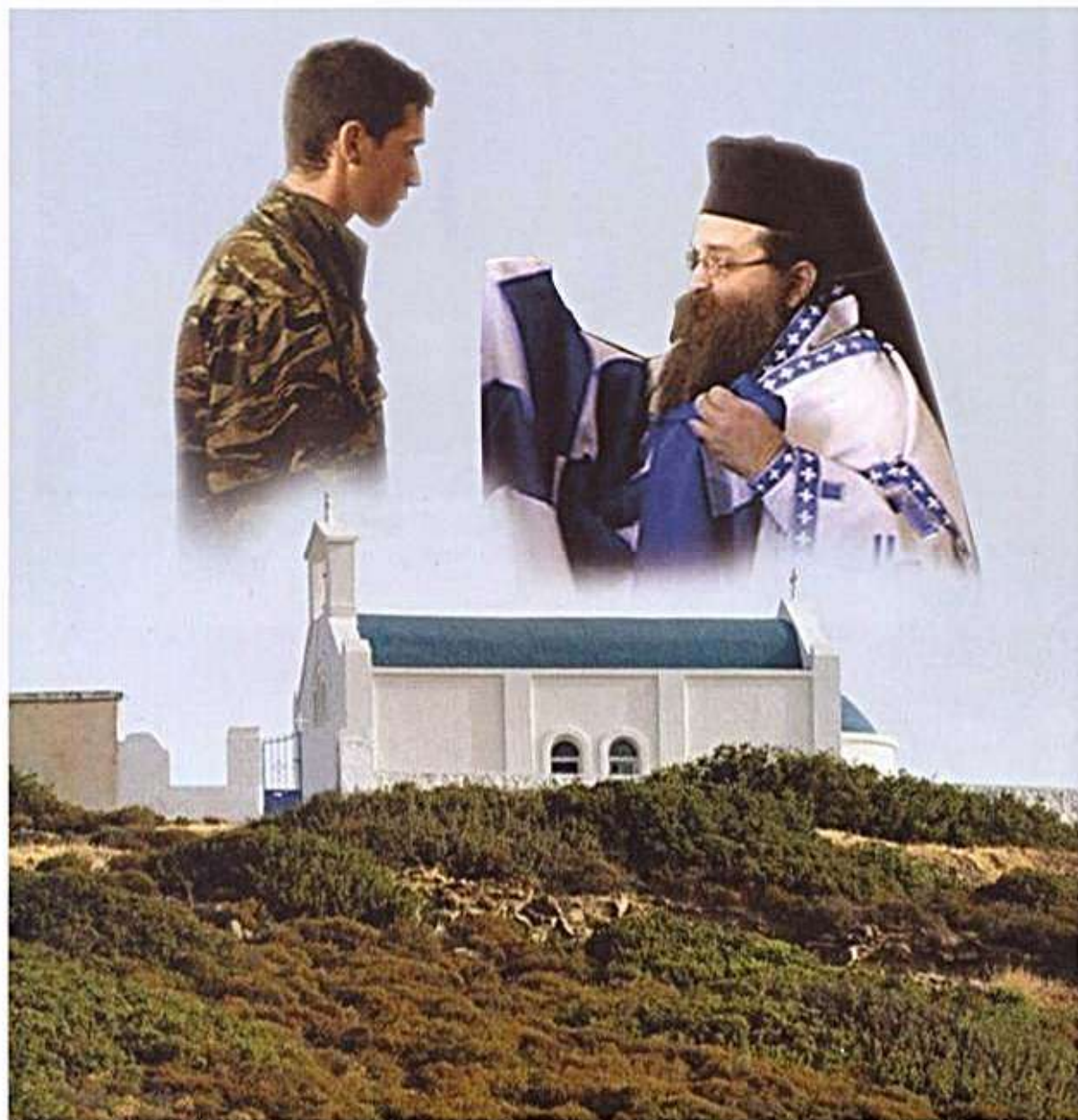

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ! Ἀπό τὴν νῆσο Παναγιά τῶν Οἰνουσσῶν (30.4.2016).

Τεῦχος 28ον ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Τό Μουσείον Μαστίχας εις τό Πυργί Χίου.

Ἡ σημαία τοῦ Συλλόγου Ποντίων Χίου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩ ΠΑΣΧΑ

Αριθμ. Πρωτ. 450

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ

ΕΛΕΩΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὁλοκαρδίως σᾶς ἀπευθύνομεν ἀπὸ τῆς ἔδρας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν χαρμόσυνον χαιρετισμὸν «Χριστὸς Ἀνέστη!». Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ κέντρον τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεώς μας. Χωρὶς τὴν Ἀνάστασιν ἢ πίστις ἡμῶν εἶναι «κενή» (Α΄ Κορ. ιε', 14). Ὁ Θεὸς Λόγος μὲ τὴν Ἀνάστασίν Του ἀφθαρτοποίησε καὶ ἐθέωσε τὸν τετραυματισμένον καὶ ἀμαυρωμένον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ πάλιν τὴν δυνατότητα τοῦ καθ' ὁμοίωσιν, τοῦ ὁποίου ἀπεστερήθη διὰ τῆς παρακοῆς.

Τί σημαίνει, ὅμως, ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἡ νίκη τῆς ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου, μέσα εἰς ἓνα κόσμον βίας καὶ πολέμων, ἐν ὀνόματι μάλιστα τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Θεοῦ;

Πολλοὶ σοφοὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξεύρουν λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου καὶ νὰ τὸ ὑπερβοῦν διὰ διαφόρων θεωριῶν. Ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἑορτάζομεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ κηρύσσομεν εὐθαρσῶς τὴν κατάργησιν τοῦ θανάτου. Γνωρίζομεν ὅτι χορηγὸς τῆς ζωῆς εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ Ὁποίῳ «ζωὴ ἦν» (Ἰωάν. α', 4). Ἐχομεν τὴν χαροποιὸν ἐμπειρίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἐνίκηθη ὁ θάνατος διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. «Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται, τῆς ἀναστάσεως τὴν πεῖραν εἰληφότα». Αὐτὴ ἡ πίστις καταυγάζει ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, συμπυκνοῦνται δὲ ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ. Τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον κυρίως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διέσωσε τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν ὡς κέντρον τῆς ζωῆς καὶ τῆς πνευματικότητός της εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τὸ ὅτι ἡ Ἀνάστασις εἶναι ὁ πυ-

ρὴν τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἠθους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ εὐχαριστιακὴ λειτουργία εἶναι πάντοτε πανηγυρικὴ καὶ χαρμόσυνος καὶ συνδέεται πρωτίστως μὲ τὴν Κυριακὴν, τὴν ἡμέραν τῆς Αναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Ἡ πλέον συγκλονιστικὴ ἔκφρασις καὶ ἐρμηνεία τῆς Αναστάσεως καὶ τῆς καινοποιητικῆς δυνάμεώς της εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς καθόδου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἄδην ὅπως τὴν θαυμάζομεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Μοῆν τῆς Χώρας. Ὁ Κύριος τῆς δόξης κατελθὼν μέχρις Ἄδου ταμείων καὶ συντρίψας τὰς Πύλας αὐτοῦ, ἀναδύεται νικηφόρος συνανιστῶν ἑαυτῷ τὸν Ἄδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, ὀλόκληρον δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῶν Ἐσχάτων. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια». Ἡ κτίσις διαβαίνει ἀπὸ τὸ ζοφερὸν βασίλειον τοῦ θανάτου εἰς τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ πιστός, Αναστάσεως κοινωνός, καλεῖται νὰ κηρύξη τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α', 8).

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, βιοῦσα τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως συγχρόνως, μᾶς καλεῖ σήμερον νὰ «προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι» καὶ νὰ «συνεορτάσωμεν Πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον».

Διότι, διὰ τῆς Αναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἐγίναμεν ἕνας λαὸς ἡ ἀνθρωπότης ἠνώθημεν εἰς ἓν σῶμα. Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν Του ὁ Χριστὸς ἐθανάτωσεν ὀριστικῶς τὴν ὑπάρχουσαν ἐχθραν. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς συμφιλίωσεως τῶν πάντων, ἡ Ἐκκλησία τῆς ἀγάπης πρὸς πάντας, φίλους καὶ ἐχθρούς. Ὅλοι συμφιλιωμένοι, πλήρεις νέας ζωῆς, ζωῆς ἀληθινῆς, γινόμεθα συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκίοι τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ἐφ. β', 15-20).

Ἀτυχῶς, σήμερον ἡ τρομοκρατία, οἱ πόλεμοι καὶ γενικώτερον ἡ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς ἀνθρώπων συνεχίζονται. Ὁ θρῆνος καὶ ἡ ἀγωνία τῶν θυμάτων, διαδιδόμενοι μάλιστα ταχύτατα διὰ τῶν συγχρόνων τεχνολογικῶν μέσων, διασχίζουν τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ σπαράσσουν τὴν καρδίαν μας. Διὰ τοῦτο οἱ ἡγέται τῆς ἀνθρωπότητος, πολιτικοὶ καὶ πνευματικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοί, ἔχομεν καθῆκον καὶ χρέος ἀγάπης νὰ ἐνεργῶμεν πᾶν ὅτι ἐνδείκνυται διὰ τὴν ἀποφυγὴν αὐτῶν τῶν ἐκρῦθμων καταστάσεων.

Ἐν μέσῳ αὐτοῦ τοῦ σημερινοῦ «κόσμου τοῦ παραλόγου», ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ καλούμεθα νὰ δώσωμεν τὴν καλὴν μαρτυρίαν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸν συνάνθρωπον, ἀγάπης καὶ μόνον.

Τὸ Πάσχα δὲν εἶναι διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους πιστοὺς μία στιγμιαία ἀπόδρασις ἀπὸ τὴν στυγνὴν πραγματικότητα τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι ἡ ἀκλόνητος βεβαιότης ὅτι ὁ θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματ. κη', 20).

Αὐτό, τέκνα καὶ ἀδελφοί, εἶναι καὶ ἐφέτος τὸ ἀναστάσιμον μήνυμα τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρου, πρὸς ὅλους τοὺς συνανθρώπους μας: ὅτι ἀνέστη Χριστὸς καὶ κατήργηται τὸ κράτος τοῦ θανάτου· τὸ κράτος τῆς ἐξουσίας τοῦ ἰσχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου· καὶ ὅτι μόνον «ζωὴ πολιτεύεται» καὶ ἀγάπης θαλπωρὴ καὶ ἐλέους ἄβυσσος καὶ Χάριτος ἀκενώτου τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, ἡ ὁποία καλύπτει πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· ἀρκεῖ οἱ ἄνθρωποι νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων (πρβλ. Ἰωάν, α', 3-4). Αὐτὸ εἶναι τὸ μήνυμα ἡμῶν πρὸς πάντας τοὺς πολιτικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἡγέτας τοῦ κόσμου τούτου.

Δεῦτε, λοιπόν, λάβετε, φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τοῦ Φαναρίου, τὸ ὁποῖον, ὡς φῶς Χριστοῦ, ὡς φῶς ἀγάπης, φαίνει πᾶσι· καὶ ἐν αὐτῷ «σκοτία οὐκ ἔστιν οὐδεμία» (πρβλ. Α' Ἰωάν. α', 5). Ἄς ἐνωτισθῶμεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἄς ἀπαλύνωμεν οἱ Ὁρθόδοξοι τὸν πόνον τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος, μὲ τὴν ἰδικὴν μας ἀγάπην καὶ θυσίαν.

Δόξα τῷ χορηγῷ τῆς ζωῆς, τῷ δεῖξαντι τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων προσωπικῶς, δόξα τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ Νικητῇ τοῦ θανάτου καὶ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς.

Φανάριον, Ἅγιον Πάσχα, βίς
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα
εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Αρ. Έγκυκλίου: 24

Αρ. Πρωτ.: 871

Αρ. Διεκπ.: 535

ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρός
Τόν Ἱερόν Κλήρον
καί τόν εὐσεβῆ λαόν
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Θέμα: «Πασχάλιος Ποιμαντορική Έγκύκλιος».

*«Δεῦτε πόμα πίωμεν καινόν,
οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον,
ἀλλ' ἀφθαροσίας πηγῆν,
ἐκ τάφου ὄμβρησαντος Χριστοῦ,
ἐν ᾧ στερεοούμεθα.»*

(Εἰρμός τῆς γ' ᾠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Πάσχα)

Χριστός Ανέστη!

Κανένα ἄλλο ὑμνολογικό κείμενο δέν ἐκφράζει μέ τόση δύναμη καί ἀκρίβεια τή λυτρωτική καί ὑπαρξιακή διάσταση τῆς Ἀναστάσεως, ὅσο ὁ ἀνυπέρβλητος Κανόνας τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ. Πρόκειται γιά ἀριστούργημα τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως καί ἕνα ἀπό τὰ πιό ἐξοχα κείμενα τῆς πατερικῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς. Μία ἐξοίσια σύνθεση, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐδῶ καί πολλούς αἰῶνες τή γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας. Συναιστᾷ τή φωνή τῆς ὀρθόδοξης ψυχῆς, ἡ ὁποία ταυτοχρόνως θεολογεῖ καί διδάσκει, «γνωρίζει», δηλαδή βιώνει, ἐξυμνεῖ καί ἐκφράζει τό μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ποιητικός λόγος τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀναγγέλλει στόν ἄνθρωπο κάθε ἐποχῆς *«τό φαιδρόν τῆς ἀναστάσεως κήρυγμα»*, τῆς καταργήσεως τοῦ θανάτου, τῆς πληρότητος τῆς ζωῆς, τοῦ θριάμβου τῆς συνεχέσεως. Κυρίως ὁμως συγκεφαλαιώνει τίς διαστάσεις τῆς ἀναστάσιμης χαρᾶς, μᾶς προσφέρει τόν τρόπο καί τίς βάσεις γιά τή θέα τοῦ Ἀναστάντος, καί καλεῖ τόν ἄνθρωπο σέ ὑπέρβαση τῆς φθορᾶς μέ τό ὄραμα καί τή βεβαιότητα τῆς μετοχῆς *«ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας»* Του.

Ένα κύριο στοιχείο που παρατηρεί κανείς σέ αυτόν τόν ύμνο είναι οι άναστάσιμες προτυπώσεις τής Παλαιᾶς Διαθήκης, που είναι διάχυτες σέ όλα τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος. Ἡ πρώτη παλαιοδιαθηκική προτύπωση, στόν εἰρμό τής α' ᾠδῆς, ἀναφέρεται στή λέξη Πάσχα. Ὁ νέος Ἰσραήλ τής Χάριτος ἀναμένει τόν ὕμνο τοῦ θριάμβου, ἀφοῦ ὁ Ἀναστάς Κύριος *«ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν καί ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν ἡμᾶς διεβίβασεν»*.

Δεύτερη κατὰ σειρά ἀναστάσιμη προτύπωση εἶναι τὸ *«καινόν πόμα, οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον»*, καθὼς ψάλλει ὁ ἱερός ὕμνογράφος. Προτρέπει τοὺς πιστοὺς, ὅπως οἱ Ἰσραηλίτες ἤπιαν νερό που ἀνέβλυσε ἀπὸ τὴν ἄνυδρη καί ἄγονη πέτρα τής ἐρήμου, νὰ κοινωνήσουν ἀπὸ τὴν πηγὴ τής ἀφθαρσίας *«πόμα καινόν»*, που εἶναι ὁ Ἀναστάς Χριστός. Σύμφωνα μέ τὴ διήγηση τοῦ βιβλίου τής *Ἐξόδου*, ὅταν οἱ Ἰσραηλίτες εἶχαν καταβληθεῖ ἀπὸ τὴ δίψα τής ἐρήμου, ὁ Μωυσῆς ἐπληξε μέ τὴ ράβδο του μίαν ἄγονη πέτρα, ὅπως τοῦ εἶχε ὑποδείξει ὁ Θεός καί ἔρρευσε μέ θαυμαστὸ τρόπο ἀφθονο νερό (Ἐξ. 17, 1-7). Τὸ γεγονός αὐτό, τὸ *«ὔδωρ ἐκ πέτρας»* προτυπώνει τὸ *«καινόν πόμα»*, που ἐκπορεύεται ἀπὸ τόν ζωηφόρο τάφο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ θεῖος ὕμνωδός χαρακτηρίζει τόν ὄλβιο Τάφο τοῦ Χριστοῦ *«ἀφθαρσίας πηγῆν»*. Πρόκειται ἐπίσης γιὰ τὸ μυστήριον τής θείας Εὐχαριστίας, τὸ κατεξοχὴν πασχάλιο δεῖπνο τής Ἐκκλησίας, που προσφέρεται *«εἰς ὄφεισιν ἁμαρτιῶν καί ζωὴν αἰώνιον»*. Δι' αὐτοῦ ὁ πιστός ζεῖ τὸ Πάσχα, τὴν διαπόρευση καί μετάβαση στήν πραγματικότητα μιᾶς νέας ζωῆς, τὴν ἀφετηρία καί ἀπαρχὴ τής αἰωνίου βιοτῆς.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρῶτος δίδαξε ὅτι τὸ θαῦμα τοῦ Μωυσέως στήν ἔρημο ὑπῆρξε προτύπωση τοῦ Χριστοῦ: *«...οἱ πατέρες μας... ὅλοι ἔφαγαν τὴν ἴδια πνευματικὴ τροφή καί ὅλοι ἤπιαν τὸ ἴδιο πνευματικὸ ποτό (πόμα πνευματικόν). Διότι ἔπιναν ἀπὸ πνευματικὴ πέτρα που τοὺς ἀκολουθοῦσε, καί αὐτὴ ἡ πέτρα ἦταν ὁ Χριστός»* (Α' Κορ., 10, 1-4). Οἱ Χριστιανοί, ὁ νέος Ἰσραήλ, πίνουμε πλέον τὸ *«καινόν πόμα»*, τὸ ὁποῖο δέν ἀναβλύζει ἀπὸ ἄγονο βράχο, ἀλλὰ ἀπὸ τόν ζωοδόχο Τάφο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀληθινὴ ζωὴ δέν μπορεῖ παρὰ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν πηγὴ τής ζωῆς, τόν ἴδιο τόν Θεό. Τὸ πόμα αὐτὸ εἶναι καινόν, καθὼς δέν προέρχεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ τάξη, οὔτε ἐμφανίστηκε προηγουμένως ἐπὶ γῆς. Ὁ εἰρμός τής γ' ᾠδῆς τελειώνει μέ τὴ φράση *«ἐν ᾧ στερεούμεθα»*: ὁ Χριστός καί ἡ Ἀνάστασή Του ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιό τής χριστιανικῆς πίστεως.

Στὸ α' τροπάριόν τής η' ᾠδῆς, σημειώνεται περὶ τοῦ *«καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος»*, ὅτι τοῦτο εἶναι ἄλλος πνευματικὸς οἶνος: *«Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος τῆς θείας εὐφροσύνης ἐν τῇ εὐσήμεν ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν, ὑμνοῦντες αὐτόν ὡς Θεόν εἰς τοὺς αἰῶνας»*. Διὰ στόματος τοῦ ἱεροῦ μελωδοῦ, ἡ Ἐκκλησία καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ κοινωνήσουν τὸ *«καινόν γένημα τῆς ἀμπέλου»*, τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου, μέ τὸ ὁποῖο οἱ μεταλαμβάνοντες ἀγιάζονται καί ἀνακαινίζονται. Τὸ μυστήριον τής θείας Εὐχαριστίας, ὁ ἄξονας τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, συνιστᾷ ὁμοίως *«πηγῆν ἀφθαρσίας»*.

Κατά τήν ἀναστάσιμη Θεία Λειτουργία, δοξολογοῦμε «Χριστόν τόν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν» καί μέ τήν ἱερουργία τῆς ἀναιμακτής θυσίας «πίομεν πόμα καινόν», ἀναστάσεως καί ζωῆς. Εἶναι τό ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ σταυρωθέντος καί ἀναστάντος Σωτήρος ἐκχυθέν αἷμα καί ὕδωρ –τό βάπτισμά μας στήν ὄντως Ζωή: «Ὡς ἐπληξε Μωσῆς ὁ θεράπων σου, ράβδῳ τήν πέτραν τυπικῶς, τήν ζωοποιόν σου Πλευράν προδιετύπου, ἐξ ἧς πάντες πόμα ζωῆς, Σωτήρ, ἀντλοῦμεν». Εἶναι τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, «τό ὑπέρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Εἶναι τό πόμα τοῦ δεῖπνου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ: «Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μή πῖω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτό πίνω καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ» (Μαρκ. 14, 25· πρβλ. Ματθ. 26, 29· Λουκ. 22, 18). Τήν πρόγευση αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας λαμβάνουμε κατά τή συμμετοχή μας στό Κυριακό δεῖπνο, τῇ Θεία Εὐχαριστία: «Ὁ τρώγων μου τήν σάρκα καί πίνων μου τό αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καί ἐγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰω. 6, 54). Γευόμεθα τοῦ ἐνός Ἄρτου, ὁ ὁποῖος εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καί τοῦ ἐνός Ποτηρίου, τοῦ περιέχοντος τό καινόν τῆς ἀμπέλου γέννημα, τό ὁποῖον εἶναι Αἷμα Χριστοῦ τό ἐκχυθέν, ἐκ τῆς ἀκηράτου Αὐτοῦ πλευρᾶς καί πληροῦν ἡμᾶς «εἰς πάντας ἀρμούς, εἰς νεφρούς, εἰς καρδίαν».

Ὁ Χριστός εἶναι ὁ οἶνος ὁ σωτήριος, ὁ οἶνος ὁ μυστικός, ὁ ὁποῖος ἀναβλύζει ἀπό τήν Θεοτόκο. Εἶναι ἡ ἀμπελος τῆς ζωῆς. Ὁ Χριστός στόν Μυστικό Δεῖπνο λέγει στοὺς μαθητές του: «Ἐγὼ εἰμί ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰω. 15, 5). Καί ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ, ἡ ἐνότητα τῶν πιστῶν ὑπογραμμίζεται μέ τήν κοινωνία τοῦ κοινου ποτηρίου. Μέ τήν κοινωνία αὕτη ὁ ἄνθρωπος γίνεται κλάδος τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου. Κοινωνεῖ τόν εὐχαριστηριακό ὄρτο τῆς ζωῆς καί πόμα καινόν ἐκ τοῦ ἱεροῦ κρατῆρος. Βιώνει τό μυστήριον τῆς ζωῆς καί τῆς ἐνότητος ἐν Χριστῷ, τό Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας, τήν πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τό πόμα τῆς Ἀναστάσεως, τό ὁποῖον ὁδήγησε στήν χριστιανική πίστη ὄχι μόνον ἓνα λαό, ἀλλά ἔθνη πολλά καί πολλοὺς λαούς. Εἶναι πόμα δυνάμεως, πέραν τῆς ἀγωνίας τοῦ πικροῦ ποτηρίου τοῦ θανάτου, πέραν τῶν δακρύων τῆς δοκιμασίας καί τό αἷμα τοῦ μαρτυρίου.

Ἡ ὕμνολογία μας τό ὀνομάζει «πόμα ζωῆς», «πόμα τό ἀθάνατον», «πόμα τό πηγάσαν ὕδωρ τῆς ἀφέσεως», «πόμα κατανύξεως», «πόμα ὑπέρ λόγον», «πόμα θείου ὕδατος», «νάμα ζωῆς», «ὕδωρ ζωῆς καί δυνάμεως καί σοφίας», «πόμα πνευματικόν», «θεῖον ὕδωρ», «ζωήρρυτον πόμα», «πόμα ἰαμάτων», «πόμα νοητόν τό τῆς γνώσεως», «θεῖον καί νηφάλιον πόμα», «πόμα Κυρίου», «πόμα δικαιοσύνης», «πόμα ἀληθείας», «πόμα τό ζωοποιόν». Ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος γίνεται γιά τήν Ἐκκλησία «ποταμός ἐκ Παραδείσου», «κιβωτός τῆς διαθήκης», «φωστήρ», «λυχνία», «ἄρτος ζωῆς», «θεία τράπεζα», «ποτήριον θείου πόματος».

«Ὑδωρ ἐκ πέτρας» ἀνέβλυσε ἀπό τόν ἄνυδρο βράχο. Τό «καινόν πόμα», τό «ὕδωρ τό ζῶν» εἶναι ὁ Χριστός. Μέ ὄρμη ἀποκύλισε τόν λίθο καί ἀνέβλυσε μέσα ἀπό τόν Τάφο σάν ποταμός ἀθανασίας. Ὁ Κύριος ὁδηγεῖ τόν νέο Ἰσραήλ, τόν λαό τοῦ Θεοῦ, τήν Ἐκκλησία. Γίνεται ὁ ἴδιος βράχος, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἐπλήγη ἀπό τή λόγχη, ἔρρευσε αἷμα καί ὕδωρ (Ἰω. 19, 34). Αὐτά τό ἀείζωα

δῶρα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πού ξεδιφοῦν τὴν Ἐκκλησία στὴν πορεία Της πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

«Ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰω. 7, 38). Ἐάν ἡ σωματικὴ δίψα ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο βασικὴ ἀνάγκη, ἐξ ἴσου οὐσιώδης εἶναι ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ δίψα. Στὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς του, ὁ ἄνθρωπος διψᾷ γιὰ ἀγάπη καὶ ἀλήθεια· διψᾷ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Τὸ στοιχεῖο τοῦ ὕδατος παραπέμπει στὴ ζωογόνο δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ἀναγεννημένη καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προσφέρεται ἀδιάλειπτα, σταθερὰ κι ἀνεξάντλητα. Εἶναι τὸ «ζῶν ὕδωρ», τὸ ὁποῖο δίνει στὸν ἄνθρωπο μετοχὴ στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ. Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ ἀποτελοῦν θεμελιώδη ζωοποιὰ στοιχεῖα στὴ δημιουργία καὶ τὴν ἀναδημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς φυσικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς του: *«Ἐάν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»*. Ἡ πίστη καὶ ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτὴ διαχέεται διαρκῶς μέσα στὸ Σῶμα Της· ἀνακαινίζει τὸ *«πρόσωπο τῆς γῆς»*, ἀναπλάθει τὸν ὅλον ἄνθρωπο καὶ μεταμορφώνει ὅλον τὸν κόσμο. Δέν συνιστᾷ μυστήριον πού τελεσιουργεῖται θεωρητικῶς, σὲ ἐπίπεδο ἰδεῶν, ἀλλὰ *«πρᾶξιν εἰς ἐπίβασιν θεωρίας»*. Τοῦτο συνιστᾷ τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας στοὺς πρώτους αἰῶνες της καὶ σὲ ὅλους τοὺς καιροὺς. Μίλησε στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ ἔσβησε τὴν ὑπαρξιακὴ του δίψα.

Εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ· ὁ ἀσπασμὸς τῆς συγγνώμης καὶ τῆς συμφιλιώσεως· ἡ νίκη ἐπὶ τῆς φθορᾶς· ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως· τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς γιὰ κάθε ἄνθρωπο· ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης πού συγχωρεῖ, πού μοιράζεται καὶ θυσιάζεται γιὰ τοὺς ἄλλους. Εἶναι ἡ προσωπικὴ συμμετοχὴ μας στὸ Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν πασχάλιο Τράπεζα τῆς Εὐχαριστίας.

Ζοῦμε μέσα στὴν ἐλευθερία καὶ τὴ χάρις τοῦ ἀναστημένου Ἰησοῦ ἢ παραμένουμε ἀκόμη αἰχμάλωτοι στὴ γῆ τῆς δουλείας; Ὁ ἱερός Χρυσόστομος μᾶς διδάσκει ἐπιγραμματικά: *«Πάσχα εἶναι ἡ προσφορά τῆς Εὐχαριστίας καὶ ἡ μυστικὴ θυσία πού γίνεται σὲ κάθε σύναξη»*. Ὅλα μέσα στὴν Ἐκκλησία μας, ἡ πίστη, ἡ λατρεία, ἡ ζωὴ Της, θεμελιώνονται στὴν Ἀνάσταση, τὴν πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναβλύζει ἡ ἀληθινὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ ταυτότητά μας ὡς Χριστιανῶν· ἡ πληρότητα τῆς ψυχῆς μας· τὸ θεμέλιο στὸ ὁποῖο κτίζουμε τίς σχέσεις μας μὲ τοὺς ἄλλους· ἡ δύναμη πού ἐμπνέει καὶ διαμορφώνει τὸ ἦθος μας. Εἶναι στάση ζωῆς, ἐμπρακτο βίωμα. Βιώνουμε τὸ Πάσχα ὡς γεγονὸς προσωπικό: τὴ διάβαση ἀπὸ τὴν πνευματικὴ δουλεία στὴν ἐλευθερία πού χαρίζει στὰ τέκνα Του ὁ Θεός· τὴν ἀπαλλαγὴ μας ἀπὸ τὴν πνευματικὴ νεκρότητα καὶ τὴ ζωοποίησή μας διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ· τὴ διάβαση ἀπὸ τὴ μόνωση τοῦ ἐγωισμοῦ στὰ οὐσιώδη τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς ἀδελφούς μας.

Ὅσο καὶ ἐάν ἡ πραγματικότητα πού μᾶς περιβάλλει εἶναι ζοφερή· ὅσο καὶ ἐάν ἀγωνιοῦμε γιὰ τὸ αὖριο· ὅσο καὶ ἐάν πολλοὶ συνάνθρωποὶ μας ὑφίστανται τὴ στέρηση, τὸ πικρότατον τοῦτο ποτήριον· ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μας εἶναι

καί παραμένει ἡ πηγὴ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδας, γιὰ μᾶς πού πιστεύουμε καὶ γιὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρο.

Αναφέρει ἡ θεία Γραφή ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ὁ ἄρτος τῆς Ζωῆς», «ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς», καθὼς καὶ τὸ «καινὸν πόμα», εἰς κοινωνίαν τοῦ ὁποίου μᾶς καλεῖ ὁ ἱερός Δαμασκηνός τῆ νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Ἄνευ ἄρτου καὶ ὕδατος καὶ ἄλλης τοῦ σώματος τροφῆς ἀποβαίνει ἀδύνατη ἡ διατήρηση τῆς σωματικῆς ζωῆς. Ὁμοίως καὶ «ὁ μὴ τρώγων» τὸν οὐράνιον ἄρτον καὶ «μὴ πίνων τὸ αἶμα τοῦ Κυρίου, οὐκ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ». Κατὰ τὴν Εὐχαριστία οἱ πιστοὶ «τὴν ζωὴν τρώγουσι, τὴν ζωὴν πίνουσι», ὅπως σημειώνει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος. Τὴν πρόγευση τῆς μακαριότητος τῆς καινῆς ζωῆς, τὴν ὁποία βιώνουμε σὲ κάθε εὐχαριστιακῆ Σύναξη, γεύεται ἡ πάντοτε διωκομένη Ἐκκλησία μας, διὰ τῆς ὁποίας κοινωνοῦμε τὸ ποτήριον τῆς Ζωῆς, «τὸν ποτιμώτατον οἶνον τοῦ Θεοῦ».

Ἀνάσταση σημαίνει πίστη στὴ ζωὴ: στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, στὴν ἀναστημένη ζωὴ. Στὴν Ἐκκλησία ἀγιάζεται καὶ μεταμορφώνεται ὁλόκληρη ἡ ζωὴ μας. Κάθε ὥρα καὶ στιγμή τοῦ βίου μας γίνεται Πάσχα, δίοδος «ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν». Ὅλοι προστρέχουμε στὴν Ἐκκλησία γιὰ τὴν Ἀνάσταση. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ εὐλογημένη γῆ, ἡ χριστιανικὴ Μητέρα μας, ἡ ὁποία μᾶς γεννᾷ καὶ μᾶς ἀνασταίνει. Ὅποιος δὲν ἔχει Μητέρα τὴν Ἐκκλησία, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει καὶ τὸν Θεὸ Πατέρα. Εἶναι τὸ ἀναστημένο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου φυτεύεται ὁ νέος, καινός ἄνθρωπος στὸν Παράδεισο τῆς Χάριτος καὶ τρέφεται μὲ τὸν καρπὸ τοῦ δέντρου τῆς ζωῆς. Εἶναι οἶκος τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει τὸν ἑαυτὸ του καὶ πραγματοποιεῖ τὴ ζωὴ στὴν πληρότητά της. Εἶναι ἡ ἴδια μας ἡ ζωὴ, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ἐκτός τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ματαιότητος, τῆς ἀλογίας καὶ τοῦ θανάτου. Εἶναι ἡ λύτρωση καὶ ἡ σωτηρία γιὰ μᾶς καὶ ὄλους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους οἱ ἰδέες, οἱ ἰδεολογίες, τὰ καθεστῶτα καὶ τὰ συστήματα διαγράφουν, διασύρουν καὶ καταδιώκουν.

Ἡ Ἐκκλησία πρωτίστως εἶναι ἡ λειτουργικὴ κοινότητα, ἡ εὐχαριστιακὴ σύναξη. Πορεύεται πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τὸν Θεὸ, δεομένη ὡς κατέχουσα τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ τὸ μυστικὸ τῆς διακονίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία ἀληθεύει ἐν ἀγάπῃ, διότι ἐν ἀγάπῃ ἐλευθερωνόμαστε καὶ σωζόμαστε. Εἶναι ἡ νικήτρια τοῦ θανάτου, «ἡ ζωὴ ἢ ἄθνατος» γιὰ κάθε ἄνθρωπο καὶ κάθε ἐλάχιστο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ ἀναστημένο Σῶμα τοῦ προσφερομένου καὶ ἀγαπῶντος Θεοῦ, «πόμα καινόν», Ζωὴ ἐκ τοῦ κοινοῦ μας Τάφου.

Ἄς ἀξιωθοῦμε ὅλοι νὰ κοινωνήσουμε μὲ τὸν Χριστό, τὸν ἀναστάντα Σωτῆρα μας, τὸ καινὸν τοῦτο πόμα ἀπὸ τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς ἐν τῇ Βασιλείᾳ Του.

ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ 2016

Μὲ πατρικὲς εὐχές

Ὁ Μητροπολίτης

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ κ. ΜΑΡΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

*

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀρ. 755/351/16.2.2016 Ὑμετέρου ἐγγράφου περὶ ὑποβολῆς εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον κρίσεων καὶ προτάσεων, προκειμένου νὰ ἀξιοποιηθοῦν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπικειμένης συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καταθέτομεν τὰ κάτωθι:

Ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἀπὸ μόνον του γεγονότος ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος.

Ὅφειλομεν ἐν πρῶτοις νὰ ἐκφράσωμεν εὐχαριστίας εἰς τοὺς ἀδελφούς ἀρχιερεῖς ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς θεολόγους συμβούλους διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν κοινῶν κειμένων, πολὺ δὲ περισσότερον διότι χρειάσθησαν νὰ συνθέσουν καὶ νὰ ὑπερβοῦν ἰδιαιτερότητας καὶ συνηθείας τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

1. Γνωρίζομεν πάντες ὅτι ἡ συμμετοχὴ κάθε Ἐπισκόπου εἰς τὴν συγκρότησιν συνόδων ἀνήκει εἰς τὴν χαρισματικὴν ἔκφανσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Φειδᾶς εἰς εἰδικήν, ad hoc, ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν του μὲ τίτλον: Ἡ Γένεσις τοῦ θεσμοῦ τῶν Συνόδων στὴν Ἀρχαία Ἐκκλησία. Οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ Συνοδικοῦ θεσμοῦ, Ἀθήνα 2004, σελ. 151: «Ἐπειδὴ ὅλες οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίαι ἦσαν στὴν κοινὴ τους ἔνωσις ἴσες, χωρὶς δηλαδὴ ποιοτικὴ ἢ ποσοτικὴ διαφορὰ, γι' αὐτὸ **ἐλάμβαναν μέρος οἱ ἐπίσκοποι στὶς συνόδους ὡς ἰσότιμοι συνομιλητὲς χωρὶς δηλαδὴ ποιοτικὴ ἢ ποσοτικὴ διαφοροποίηση** (σ. σ. Ἡ ὑπογράμμισις δική μας). Ἡ ἰσοτιμία δὲν κατανοεῖται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον στὰ πλαίσια τῆς πληρότητος τῶν Ἐκκλησιῶν τους ἀλλ' ἐπίσης καὶ στὰ πλαίσια τῆς πληρότητος τῆς ἐπισκοπικῆς τους ἐξουσίας». Ὡσαύτως, ἀναφέρει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Καρμίρης εἰς τὸ ὀγκῶδες σύγγραμμά του: Δογματικῆς Τμῆμα Ε'. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι 1973, σ. 528: «Κατὰ ταῦτα ἐν τῷ παρόντι ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχὴ ὀλοκλήρου μὲν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἡ οἰκουμενικὴ ἢ πανορθόδοξος Σύνοδος, ἤτοι **τὸ σύνολον τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων** (σ.σ. ἢ ὑπογράμμισις δική μας), ὡς διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, συνερχομένων ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ἓνα ἐρώτημα-ἀπορία. Ἡ ποσοστῶσις ἢ ὁποία ὀρίσθηκε, ποὺ ἀποκλείει ἀδελφούς ἀρχιερεῖς ἀπὸ θεμελιώδη λειτουργίαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ των ἀξιώματος, δὲν ἐλέγχεται ὡς ἱστορικῶς ἀνύπαρκτος καὶ κανονικῶς ἐλλειμματικὴ; Διότι ἄλλον πρᾶγμα νὰ προσκληθῶ καὶ διὰ κάποιον λόγον νὰ μὴν παραστῶ καὶ ἄλλον ἐκ προοιμίου κάποιοι νὰ ἀποκλείωνται ἀντικειμενικῶς.

2. Γνωρίζομεν πάντες ὅτι εἰς τὴν ὀρθόδοξον συνοδικὴν πρᾶξιν ἰσχύει διαχρονικῶς τὸ «κρατεῖτω ἢ τῶν πλειόνων ψῆφος» (Κανὼν ΣΤ' Α' Οἴκουμ. ΙΘ' Ἀντιοχείας).

Με αναφοράν εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀρχὴν ἐπισημαίνει ὁ καθηγητὴς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου Παναγιώτης Μπούμης: «Σ' ὅλα τὰ συλλογικὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα (σ.σ. ἐν προκειμένῳ ἡ Σύνοδος) ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας, ἐφ' ὅσον οἱ σύνεδροι εἶναι ἰσοβάθμιοι». Βλ. Κανονικὸ Δίκαιο, Γ' Ἔκδ., Ἀθήνα 2002, σελ. 188. [Ἀνάλογον τοποθέτησιν βλ. Ἰ. Κονιδάρη, Ἐγχειρίδιο Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, Ἀθήνα 2000, σελ. 127].

Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αὐτὴ ἡ βασικὴ κανονικὴ ἀρχή, μὲ ποῖαν λογικὴν ἢ μὲ ποῖαν θεμελίωσιν εἰς τὴν ἐπικειμένην Πανορθόδοξον Σύνοδον, αὐτὴ καταργεῖται καὶ εἰσάγεται ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμοφωνίας καὶ ἐὰν ἠθέλετε, τὸ ἐπιπλέον παράδοξον, ἀφαιρεῖται τὸ δικαίωμα ψήφου ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν μετεχόντων ἐπισκόπων, καὶ ὀρίζεται κάθε Ἐκκλησία νὰ ἔχη μία ψήφον;

3. Γνωρίζομεν πάντες ὅτι ἡ Οὐνία ἔχει βεβαρημένον ἱστορικὸν παρελθὸν καὶ ἀποτελεῖ ἀφορμὴν μονίμου ἐντάσεως μὲ τὴν Ῥώμην. Ἐχει ὑπάρξει πρόνοια νὰ ζητηθῆ νὰ μὴν ὑπάρχει, διὰ λόγους αὐτονοήτους, καὶ οὐνίτης ἐκπρόσωπος ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν ρωμαιοκαθολικῶν;

4. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ διαλόγου μὲ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον ὑπάρχει ὁ ὅρος «Ἐκκλησιᾶς-Ὁμολογιᾶς». Αναφέρει σχετικῶς ὁ ἀείμνηστος Πρωτ. Γεώργιος Φλωρόφσκι εἰς τὸ ἔργον του Ἀνατομία προβλημάτων τῆς πίστεως, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 144-145: «Ἄλλ' ἡ καταπεπονημένη καὶ τετραυματισμένη συνείδησις τῶν ὀλιγοψύχων καὶ "διακρινομένων" χριστιανῶν ἀναζητεῖ ὡς διέξοδον κάτι ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ τοῦ προκαλεῖ ταραχήν, καὶ ἔτσι δὲν δέχεται τὸ τραγικὸν μυστήριον τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον γίνεται ἐμφανές καὶ εἰς τὴν ὑπακοήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρακοήν. Καὶ ἔτσι ἀρχίζει νὰ γίνεται ἐντονωτέρα ἡ διψα διὰ συμφωνίαν καὶ συμφιλίωσιν, κάνει τὴν ἐμφάνισίν της ἢ τὰς ὑποτιμήσεως τῶν διχονοιῶν καὶ διχοστασιῶν, καὶ ὡς σκοπὸς τίθεται ἡ ἐπίτευξις τῆς ἐνώσεως διὰ τῆς ἀνεκτικότητος καὶ τῆς ὑποχωρήσεως εἰς ἓνα κάποιο (δογματικὸν) *minimum*.

Ἔτσι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πίστεως εἰσάγεται ἡ σχετικότης καὶ ὁ ἀ-δογματισμός! Αἱ Ὁμολογιαὶ σχεδὸν ἐξισοῦνται! Ἐρμηνεύονται ὡς ἱστορικῶς ἰσότιμοι! Καὶ παρίστανται ὡς κατὰ ... θεῖον σχέδιον(!) ἐναρμονιζόμεναι μεταξὺ των μορφᾶν τῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γνώσεως τῆς θείας ἀληθείας! Κηρύσσεται δὲ ἡ δι-αλλακτικὴ ἀνοχὴ τῆς διαφορᾶς ἀπόψεων μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι κάποτε, μὲ μίαν τελικὴν σύνθεσιν ὅλων αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, θὰ ἐξαχθῆ ὁ ὑγιὴς πυρὴν, ἀφοῦ βεβαίως ἀποβληθῆ ἕξ ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ὁ ἀνθρώπινος φλοιός!

Πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν εἰκόνα κρύπτεται ἰδιότυπὸς τις ἐκκλησιαστικο-ἱστορικὸς δοκητισμός, ἡ "ἀναισθησία" τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ πληρώματος τῆς πρὸς τὸν κόσμον θείας ἀποκαλύψεως, ἡ ἀναισθησία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μὴ κατανόησις τοῦ ὑπερφυσικοῦ τῆς φύσεώς της. Ὅμως ὄχι μόνον μυστικῶς, ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς αἱ ἐν τῇ πίστει διαφοροποιήσεις ἐνεφανίζοντο πάντοτε κατόπιν σχισμάτων καὶ ἐκπτώσεως, κατόπιν ἀποκοπῆς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ὁ μόνος τρόπος ὑπερνήκσεως αὐτῶν εἶναι ἡ (εἰς τὸ Ἔν) ἐπανένωσις των ἢ ἐπιστροφή των, καὶ ὄχι ἡ συγχώνευσίς των μεταξὺ των. Δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ "δια-φωνοῦσαι" "ὁμολογιαὶ"(!) οὐδόλως εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανενω-

θοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀφοῦ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἤδη ἓνα ἀπηρτισμένον κλειστόν σύνολον. Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν εἶναι δυνατόν τὸ "μωσαϊκὸν ἑτερογενῶν μερῶν". Καὶ αἱ μὲν μὴ ἰσότιμοι (μὲ τὴν Ἐκκλησίαν) Ὁμολογία δύνανται νὰ ἀντιπαράθῃται μεταξύ των! Ἡ Ἐκκλησία ὁμως καὶ τὸ σχίσμα, εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐν πνεύματι ἀντίθεσις, ἔστω καὶ ἂν ὡς πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς εἶναι πολύμορφος. Τὸ σχίσμα δύναται νὰ θεραπευθῇ μόνον διὰ τῆς καταργήσεώς του, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν ὑπάρχει καὶ οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ Χριστιανισμὸς κατατετμημένος. "Μεμέρισται ὁ Χριστός"; Ὑπάρχει μόνον ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ὁ εἷς Οἶκος τοῦ Πατρὸς. Οἱ πιστοί, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Κυπριανὸς Καρχηδόνας, "οὐδένα ἄλλον ἔχουν οἶκον, πλὴν μόνῃς τῆς Ἐκκλησίας"».

Ἐπίσης κατὰ τὴν ἑκτακτον σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 25ης Μαΐου 2016 καταθέσαμεν μεταξύ ἄλλων καὶ τὴν κάτωθι πρότασιν: «Ἐπειδὴ ὁ ὅρος «Ὁμολογία» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία σὲ συνάφεια μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Πίστην (πρβ. Α' Ἰωάν. δ' 2-3, Α' Ἰωάν. δ' 15 καὶ Β' Ἰωάν. 7) καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία προσδιορίζει ὡς «Ὁμολογητὲς» ἁγίους οἱ ὁποῖοι ἔχονται τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, γι' αὐτὸ προτείνω νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ φράση «ἄλλων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν καὶ Κοινοτήτων» μὲ τὴν φράση «ἄλλων χριστιανικῶν ομάδων», τὴν ὁποία ἄλλωστε ἐχρησιμοποιεῖ καὶ ὁ Ὅσιος Ἰουστίνος Πόποβιτς, καὶ ἔτσι ἔχουμε καὶ μαρτυρίαν ἑνὸς ἁγίου».

* * *

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ

* * *

- Ἐκδότης: Ἡ ἹΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ. Ἴστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτὲς αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπὲρ τοῦ κατηχητικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΜΕ ΘΕΜΑ
«ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΜΑΝΤΟΣ»
ΔΑΣΚΑΛΟΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΠΟΛΙΤΗΣ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ**

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνούσσων, στοιχουμένη τῇ παραδόσει τῆς Ἐκκλησίας τῇ ἀφορώσει εἰς τήν καλλιέργειαν καί προαγωγήν τῶν κλασσικῶν γραμμάτων καί τήν ἀνάδειξιν Αὐτῆς ὡς σωστικῆς καί ἀνακαινιστικῆς κιβωτοῦ τῆς θύραθεν παιδείας, γραμματείας καί καλλιτεχνικῆς παραδόσεως ἀνά τοὺς αἰῶνας, διωργάνωσεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν καί δὴ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἐρευνῶν Ἐπιστημονικόν Συνέδριον μέ θέμα **«ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΜΑΝΤΟΣ: Δάσκαλος, Ἐπιστήμων, Πολίτης»** ἐν Χίῳ καί ἀπὸ 6ης ἕως καί 8ης Μαΐου 2016.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου, ἄστινας παρηκολούθησαν πλέον τῶν 200 Συνέδρων, ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἐξῆς Συνεδρίαί:

Α' Συνεδρία: **«Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὡς προσωπικότητα».**

Πρόεδρος: Ταξιάρχης Γ. Κόλιας.

Εἰσηγηταί:

Ἀθηνᾶ Κόλια – *Δερμιτζάκη*, «Ἡ πολυδιάστατη προσωπικότητα καί τὸ πολυσχιδές ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου. Μία βιογραφικὴ προσέγγιση».

Εὐτυχία Μ. Βλυσίδου, «Οἱ σπουδές καί οἱ παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου.

Βαγγέλης Καραμανωλάκης, «Ἀπὸ τὸν ἐρευνητὴ στὸν δάσκαλο. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμαντος στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν (1925 – 1939)».

Κωνσταντῖνος Σβολόπουλος, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμαντος ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν».

Β' Συνεδρία: **«Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὡς ἱστορικός».**

Πρόεδρος: Παναγιώτης Γ. Νικολόπουλος.

Εἰσηγηταί:

Τηλέμαχος Κ. Λουγγῆς, «Ἡ "Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν" τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου καί ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησία. *Laudatio post mortem critica*».

Ταξιάρχης Κόλιας, «Ἡ "Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους" τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου στὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς τῆς. Μία κριτικὴ ἀνάγνωση».

Βασιλικὴ Ν. Βλυσίδου, «Ἡ συμβολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου στὴ μελέτη τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας».

Ἀναστασία Φαλιέρου, «Ἡ εἰκόνα τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων στὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου».

Όλγα Βάσση, «Τά ἀρχαιολογικά ἐνδιαφέροντα τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου καί οἱ μαρτυρίες του γιά μνημεῖα τῆς Χίου».

Γ' Συνεδρία: «**Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὡς φιλόλογος**»

Πρόεδρος: Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. ΜΑΡΚΟΣ.

Εἰσηγηταί:

Παναγιώτης Γ. Νικολόπουλος, «Κωνσταντῖνος Ἄμαντος καί Ἱερά Μονή Σινᾶ».

Στυλιανός Λαμπάκης, «Τά φιλολογικά τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου».

Χριστόφορος Χαραλαμπάκης, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὡς γλωσσολόγος».

Δ' Συνεδρία: «**Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος καί ὁ Νέος Ἑλληνισμός**»

Πρόεδρος: Στέριος Φασουλᾶκης.

Εἰσηγηταί:

Νάσια Γιακωβάκη, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος καί οἱ νεοελληνικές ιστορικές ἐρευνες».

Δημήτριος Σταματόπουλος, «Πῶς ἓνας βυζαντινολόγος συγγράφει Βαλκανική Ἱστορία; Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος γιά τούς βόρειους γείτονές μας».

Δημήτριος Καραμπερόπουλος, «Ἡ συμβολή τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου στήν ἐρευνα γιά τόν Ρήγα Βελεστινλή».

Πέτρος Παπαπολυβίου, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος καί ἡ Κύπρος: μία "προσωπική ὑποχρέωσις" καί οἱ πλούσιοι καρποί της».

Ε' Συνεδρία: «**Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὡς ἐνεργός πολίτης**»

Πρόεδρος: Τηλέμαχος Κ. Λουγγῆς.

Εἰσηγηταί:

Μιχάλης Βαρλᾶς, «Ἡ Χίος ὡς πνευματική πατρίδα τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου».

Εὔη Ψαρροῦ, «Τό ἄγνωστο ἀρχεῖο τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου στή Βιβλιοθήκη Χίου».

Νίκος Κ. Χαβιάρας, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος καί τό περιοδικό *Χιακή Ἐπιθεώρησις*».

Στέριος Φασουλᾶκης, «Μεταξύ σφύρας καί ἄκμονος. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμαντος στό στόχαστρο διασταυρούμενων πυρῶν».

Ἐκ τοῦ Συνεδρίου ἐδείχθη ἄπαξ ἔτι ὅτι ὁ Χίος Ἀκαδημαϊκός καί Καθηγητής τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὑπῆρξεν ἡ πολύπλευρος προσωπικότης, ὁ ἀκάματος καί παραγωγικός ἐρευνητής καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τοῦ βίου του, ἡ φωτεινή ἱστορική συνείδησις τοῦ ἔθνους καί ὁ συνεπής, ἐλεύθερος καί ὑπεύθυνος πολίτης.

Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων

Τοῦ Πανοσιολ. Αρχιμ. Διονυσίου Χατζημαντωνίου, Δρος Θεολογίας.
Μέρος 3ον

Δ'

Ἐπίσκοπος καὶ Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐμφανίσθηκε γιὰ πρώτη φορά στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου χειροτονήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἐπίσκοπος ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κατὰ τὴν ἐκλογή τοῦ Μαθθία εἶχε ἤδη ὀνομάσει «ἐπισκοπή» τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα. Ἀπὸ τὴν πρώτη Ἱεραποστολικὴ περίοδο ὁ Παῦλος ἐγκατέστησε μὲ ἄμεση ἐπιλογή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μὲ τὴν πράξη τῆς χειροτονίας ἐπισκόπους στὶς πόλεις, στὶς ὁποῖες κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο μεριμνώντας γιὰ τὴν συνέχεια τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ γιὰ τὴν κανονικὴ μεταβίβαση τῆς πνευματικῆς καὶ ἱεραρχικῆς τους ἐξουσίας σὲ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ συνεχίσουν τὸ διδακτικὸ, ποιμαντικὸ καὶ λειτουργικὸ του ἔργο. Ἐκτοτε λοιπὸν, ὁ ἐπίσκοπος ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένη καὶ τὴν ἐνσάρκωση ὁλόκληρης τῆς ἐνότητος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἐπίσκοπος ἐννοεῖτο ὡς ἐπέχων «τόπον Θεοῦ» καὶ ὡς «εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς μὲν παρέμενε ὁ μόνος λειτουργὸς καὶ ὁ μόνος ἐξουσιάζων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ δὲ λειτουργοὶ δὲν εἶχαν ἐξουσία παρὰ μόνον ὡς εἰκόνες καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Κλήμης Ῥώμης στὰ τέλη τοῦ α' αἰῶνα εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὴν ἰδέα τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς μὲ κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν μεταβίβαση ἐξουσιῶν καὶ τὴν ἀποστολή. Ἐκτοτε καὶ μέχρι τὰ τέλη τοῦ γ' αἰῶνα τονίσθηκε ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου, ὡς τελοῦντος τὴν Εὐχαριστία, ὡς διδασκάλου καὶ ὡς διδασκάλου καὶ διακόνου τῶν μυστηρίων, ἀνάλογα μὲ τὸ τί ἤθελε νὰ τονίσει ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν κάθε μία περίοδο καὶ κυρίως στὸν ἀγῶνα τῆς ἐναντίον τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων. Πράγματι, ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ β' αἰῶνα ἡ ἐξέχουσα θέση τοῦ ἐπισκόπου ὡς ὀρατῆς λειτουργικῆς βάσης τῆς ἐνότητος, τόσο στὴν τοπικὴ, ὅσο καὶ στὴν ἀνὰ τὴν οἰκουμένη Μία Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων.

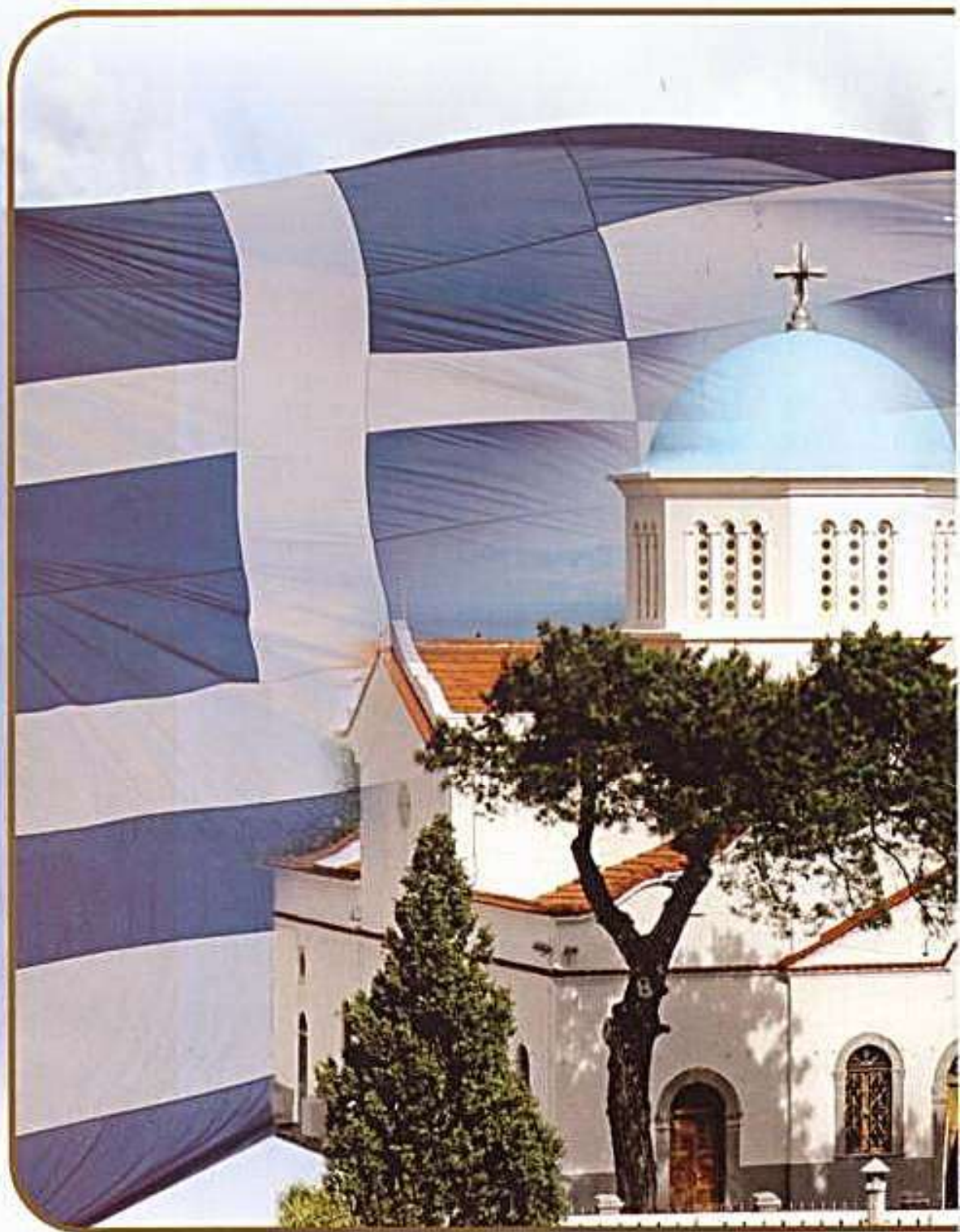
Ἐπομένως, μαζὶ μὲ τὸ διδακτικὸ, ποιμαντικὸ καὶ λειτουργικὸ ἔργο ὁ ἐπίσκοπος λαμβάνει μὲ τὴν χειροτονία του τὴν πληρότητα τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ ἀναλαμβάνει τὴν μεγάλη εὐθύνη τῆς διαφύλαξης ἀλώβητης καὶ ἀπαραχάρακτης τῆς «παρακαταθήκης» τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως, τὴν ὁποία ἐπιχειροῦσαν νὰ παραχαράξουν οἱ αἰρετικοὶ καὶ οἱ σχισματικοί. Ὁ ἐπίσκοπος ὁμως, ὄχι μόνον θεωρητικὰ διαφυλάττει τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ὄντας πρᾶγματι ἐπίσκοπος, δηλαδὴ «σκοπός» - φρουρὸς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας που παροικεῖ σὲ μία πόλη, διασφάλιζε κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς *Διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων*, τὴν αὐθεντικότητά τῆς ὀρθῆς πίστεως στὸ πλαίσιο τῆς Εὐχαριστίας, ἀφοῦ ἔλεγε τοὺς «ξένους» λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσαν νὰ συμμετάσχουν στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος ποὺ ἡγεῖτο. Ταυτιζόμενος πρὸς τὴν ὅλη

Τό Μνημείον τῶν σφαγιασθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων
κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου τὸ 1822 εἰς Μελανιὸς Χίου.

Ὁ Σταμάτης Λύκος, μαθητὴς τοῦ Νηπιαγωγείου Οἴνουσσῶν,
ζωγραφίζει γιὰ τὴν ἐλληνικότητα τῆς συστάδος τῶν Οἴνουσσῶν.

Ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Μάρκου Βροντάδου Χίου με φόντο τὴν Ἑλληνικὴν σημαία.

Μνημείο Σημαίαν 150 τ.μ., δώρον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χίου εἰς τό νησί.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΜΑΝΤΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΛΙΤΗΣ

6-8 Μαΐου 2016

ΟΜΗΡΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΧΙΟΥ

Ἡ ἀφίσα τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου «ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΜΑΝΤΟΣ»

τοπική Ἐκκλησία, ἔγινε ἡ ἑνοποιὸς δύναμη τοῦ σώματος τῆς τοπικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας γι' αὐτό, ὅπως ἀναφέρεται καὶ στὸ κλασικὸ ἐδάφιο τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου, «*ὅπου ἂν φανῆ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὡσερ ὅπου ἂν ᾖ Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἔκκλησία*».

Τὴν ἰδέα τῆς Αποστολικῆς Διαδοχῆς εἶχαν πρῶτοι εἰσηγηθεῖ οἱ αἰρετικοί. Ὁμως, αὐτοὶ τὴν ἑννοοῦσαν ὡς διαδοχὴ διδασκαλίας τοῦ τύπου διαδοχῆς τῶν διδασκάλων τῶν ἑλληνικῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας συνδέθηκε πλέον μὲ ἔμφαση, ὄχι τόσο πρὸς τὴν Εὐχαριστία, ὅσο πρὸς τὴν ὀρθοδοξία τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, κατὰ τὸν Εἰρηναῖο Λυῶνος, ὅσοι θέλουν νὰ δοῦν τὴν ἀλήθεια, μποροῦν νὰ δοῦν καθαρὰ τὴν Παράδοση τῶν Αποστόλων ποῦ ἔγινε γνωστὴ σὲ ὅλο τὸν κόσμον μέσα στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία μὲ τὴν διαδοχὴ τους ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους, μέσῳ τῆς ὁποίας φθάνει ἕως σήμερα, τόσο ἡ ἀποστολικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας.

Σύμφωνα μὲ τὸν Ἁγ. Κυπριανὸ Καρθαγένης, ἐκτὸς τῆς τοπικῆς – καθολικῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ στὸ σχίσμα καὶ στὴν αἵρεση, ὑπάρχει ὄχι ἐπίσκοπικὸ λειτουργημα, ἀλλὰ παραχάραξη τοῦ ἐπίσκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἔτσι, ἀναμφισβήτητα, οἱ αἰρετικοὶ καὶ οἱ σχισματικοὶ ποῦ ἐναντιώνονται στὴν μία Ἐκκλησία καὶ στὸ ἓνα ἐπίσκοπικὸ ἀξίωμα, ἐξαπατοῦν τοὺς πιστοὺς μὲ ψευδολογίες καὶ διαφθεῖρουν τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως μὲ κακόπιστες ψευδοκατηγορίες. Ἡ ἀλήθεια λοιπὸν τῆς πίστεως διαφυλάσσεται ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους, ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ ἐπίσκόπῳ, καὶ ἐὰν κάποιος δὲν τελεῖ ἐν κοινωνίᾳ μὲ τὸν ἐπίσκοπο, αὐτὸς δὲν βρίσκεται στὴν Ἐκκλησία. Συγχρόνως ὁμως ἡ κοινωνία μὲ τὸν ἐπίσκοπο συνεπάγεται ὅτι ὁ πιστὸς ἔχει κοινωνία καὶ μὲ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, διότι ὁ ἐπίσκοπος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μόνο ὅτι κατέχει τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπίσκοπῆς, ὡς «Καθολικῆς Ἐκκλησίας», ἀλλὰ καὶ συμμετέχει στὴν κοινωνία τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία ἐκφράζεται ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας στὴν πίστη καὶ στὰ μυστήρια.

Οἱ Αποστολικοὶ Πατέρες δὲν συγκρότησαν συνόδους, διότι ὡς χειροτονηθέντες ἀπὸ τοὺς Αποστόλους εἶχαν παραλάβει ἐξ αὐτῶν τὴν Παράδοση καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶχαν μέγιστη αὐθεντία καὶ οἱ γνῶμες τους στὰ διάφορα περὶ ὑγιοῦς πίστεως ζητήματα εἶχαν ἐπαυξημένο κύρος. Ὅταν ὁμως ἔληξε ἡ περίοδος τῶν Αποστολικῶν Πατέρων καὶ ἀνδρώθηκαν οἱ διάφορες μεγάλες αἵρέσεις, οἱ διάδοχοι τῶν Αποστολικῶν Πατέρων ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦν συνόδους «*πολλάκις καὶ πολλαχῆ*», προκειμένου οἱ ἀποφάσεις τους νὰ ἔχουν καθολικὸ κύρος. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι πράγματι, οἱ πρῶτες σὺνοδοι στὴν ἱστορία ἔγιναν ἐλάχιστα χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ τελευταίου Αποστολικοῦ Πατέρα Πολυκάρπου Σμύρνης (+166/7), καὶ μάλιστα στὴν περιοχὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ ἐπίσκοποι λοιπὸν, θεωρούμενοι κεφαλὲς τῶν τοπικῶν τους Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐνσάρκωνοντας στὸ πρόσωπό τους τίς ὑπ' αὐτοὺς Ἐκκλησίες, τίς ἐκπροσωποῦσαν στίς σχέσεις τους μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ ἔκτοτε συνέρχονταν τακτικὰ καὶ ἔκτακτα ἐν συνόδῳ προκειμένου νὰ ἐπιλύσουν διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

συνεχίζεται

Η 194^Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΩΝ ΣΦΑΓΩΝ ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ*

Τοῦ Αἰδέσιμου Α. Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Νικολάου Κλαδιᾶ, Δημοδιδασκάλου.

Σεβασμιώτατε Χριστὸς Ἀνάστη!

Πρὶν λίγο καιρὸ κάποιοι Ἕλληνας ποὺ ζεῖ στὴ Ἀμερική μοῦ εἶπε πὼς ντρέπεται νὰ πεῖ πὼς εἶναι Ἕλληνας. Δυστυχῶς εἶναι καὶ αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ μετρᾶνε τὰ πάντα μὲ ἀριθμοὺς καὶ χρῆμα. Γιατί τὸ νὰ εἶναι κανεὶς Ἕλληνας εἶναι προνόμιο. Ὁ ἑλληνισμὸς δὲν εἶναι μόνο τὸ περιεχόμενο τῆς ἐθνικῆς μας συνείδησης, εἶναι ἡ ζεῖδωρος πηγὴ ποὺ τὴν τροφοδοτοῦν ἀκένωτες δεξαμενές, μὲ ἀστείρευτα νερὰ ποὺ ποτίζουν διαχρονικὰ τὸν κόσμο. Εἶναι ἀεράκι ποὺ αἰῶνες τώρα διαπνέει τὴν ἄπνοια καὶ τὴν ἀπραξία τῆς ἀνθρωπότητας.

Μία τέτοια δεξαμενὴ εἶναι καὶ τὸ μαρτυρικὸ μας νησί, ἡ Χίος μας, ὁ αἱματοβαμμένος τοῦτος τόπος ποὺ τὰ χῶματά του «κοκκίνισαν τὰ γιασεμιά στὸ χρόνο τῆς σφαγῆς, πίνοντας αἷμα ἀντὶ νερό», ἀφοῦ καταστράφηκε ὀλοκληρωτικὰ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1822 καὶ πότισε τὸ δέντρο τῆς λευτεριᾶς μὲ 40.000 περίπου ψυχές.

Τὸ 1346 μ.Χ. οἱ «Χριστιανοὶ ἀδελφοί» μας τῆς Δύσης κατέκτησαν τὸ νησί μας καὶ χρειάστηκαν 200 χρόνια γιὰ νὰ τὸ ἐρημώσουν. Βέβαια, γιὰ νὰ μὴν εἶμαστε ἄδικοι, πρέπει νὰ ποῦμε πὼς ἔφεραν τὴν καλλιέργεια τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ ὀχύρωσαν τὸ νησί μὲ κάστρα καὶ βίγλες γιὰ τὴν ἀσφάλειά τους. Φαίνεται ὅμως πὼς γι' αὐτοὺς τὰ δέντρα καὶ οἱ πέτρες εἶχαν μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ σκοτώνοντας γιὰ ἀσήμαντη ἀφορμὴ τοὺς ὀδήγησαν σὲ ἀναγκαστικὴ μετανάστευση. Ἐξαιτίας τῆς ἀπάνθρωπης αὐτῆς συμπεριφορᾶς τῶν Γενουατῶν εἶχαν ἀπομείνει στὸ νησί περίπου 7.000 Χιώτες, οἱ ὁποῖοι τὸ 1566 μ.Χ. ποὺ ἦρθαν οἱ Τοῦρκοι, τοὺς βοήθησαν νὰ πάρουν τὸ νησί. Ὁ σουλτάνος Σελὶμ ὁ Β΄ διαβάζοντας τὴν ἀναφορὰ τοῦ Πιαλῆ πασᾶ, χορήγησε ζηλευτὰ προνόμια στὸ νησί, τὰ ὁποῖα ἔφεραν κοινωνικὴ, ἐμπορικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνθιση καὶ εὐημερία. Ὁ πληθυσμὸς αὐξήθηκε καὶ τὸ 1800 ἔφτασε τίς 117.000 ψυχές.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821 ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος Ἰάκωβος Τομπάζης κατέπλευσε στὸ νησί μας μὲ 25 πλοῖα γιὰ νὰ ξεσηκώσει τοὺς Χιώτες σὲ ἐπανάσταση. Οἱ Τοῦρκοι ἀμέσως πῆραν ὡς ὀμήρους τὸν μητροπολίτη Πλάτωνα Φραγκιάδη μὲ τὸν διάκονό του Μακάριο Γαρή ἢ Γέμελο καὶ 46 προκρίτους ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὰ μαστιχοχώρια. Οἱ δημογέροντες ζήτησαν ἀπὸ τὸν Τομπάζη νὰ φύγει καὶ νὰ ἐπανέλθει ἀφοῦ φέρεي ἐγγυήσεις γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τὸν Δημήτριο Ὑψηλάντη, μαζὶ μὲ ὄπλα καὶ πολεμοφόδια, τονίζοντάς του ὅτι εἶναι ὁπλα καὶ ἄπειροι στὸν πόλεμο. Ὁ ναύαρχος ὑπάκουσε καὶ ἔφυγε ἀφοῦ δὲν μποροῦσε νὰ ἐγγυηθεῖ γιὰ τὴν νίκη.

Ἐνα χρόνο μετὰ, στίς 11 Μαρτίου 1822, μὲ προτροπὴ τοῦ Ἀντωνίου Μπουρνιά ἀπὸ τὴν Πυραμὰ καὶ χωρὶς τὴν ἐγκριση τοῦ Ὑψηλάντη ποὺ εἶχε δώσει ἐντολὴ γιὰ

---

* Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα τὴν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου (3.5.2016) εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἁγίου Μηναῦ Νεοχωρίου, κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν ὑπὲρ τῶν μαρτυρικῶν θανάτων τελειωθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν σφαγὴν τῆς Χίου τὸ 1822.

ἀναβολή κάθε ἐπαναστατικῆς κίνησης στή Χίο, ἀποβιβάστηκαν στό Κοντάρι 2.500 Σαμιῶτες ὑπὸ τίς διαταγές τοῦ Λυκούργου Λογοθέτη. Οἱ Τοῦρκοι πρόλαβαν νά στείλουν κάποιον νά ἐνημερώσει τὸν σουλτάνο, πρὶν κλειστοῦν στό Κάστρο. Μέχρι τίς 30 Μαρτίου ὁ Μπουρνιάς μὲ τὸν Λογοθέτη μάλωναν γιὰ τὸ ποιὸς θὰ εἶναι ἡγεμόνας καὶ ποιὸς ἀρχιστράτηγος, καὶ πῶς θὰ μοιράσουν τὰ πλοῦτη τοῦ νησιοῦ πού ἀκόμα δὲν εἶχαν ἐλευθερώσει διχῶς νά κάνουν σοβαρὴ προσπάθεια νά κυριεύσουν τὸ κάστρο. Ὅταν εἶδαν τὸν τουρκικὸ στόλο νά ἔρχεται, οἱ Σαμιῶτες μπῆκαν στὰ πλοῖα τους κι ἔφυγαν ἀφήνοντας πίσω τους τὸν Λογοθέτη μὲ κάποιους στρατιῶτες πού δὲν ἦταν παρόντες. Ὁ Λογοθέτης κατέφυγε στὸν Ἀνάβατο κι ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἐλίνα ὅπου βρῆκε καῖκι καὶ τὸν μετέφερε στή Σάμο.

Οἱ φιλήσυχοι πρόγονοί μας καλοῦνταν, ἀνίδεοι ἀπὸ πόλεμο καὶ ἄοιλοι, νά ἀντιμετωπίσουν 7.000 τακτικὸ στρατὸ καὶ δεκάδες χιλιάδες στίφη ἀτάκτων, τὰ ταγκαλάκια, πού ἔρχονταν ἀπὸ τὰ ἀπέναντι παράλια γιὰ νά κλέψουν, νά σφάξουν καὶ νά καταστρέψουν. Οἱ Χιώτες ἐξαπολύονται στὰ παράλια μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς κάποιο πλεούμενο θὰ ἀνοίξει πανιὰ γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ λυτρωμοῦ. Πολλοὶ ἀνηφορίζουν λόφους καὶ βουνὰ γιὰ τὴ Νέα Μονὴ καὶ τὸν Ἅγιο Μηνᾶ πού τὰ ψηλὰ τεῖχη προσφέρουν κάποια ἀσφάλεια.

Ὑπολογίζονται σὲ 3.000 αὐτοὶ πού ἦρθαν σὲ τοῦτο τὸ χῶρο. Τὴν 1η Ἀπριλίου 1822, Μεγάλο Σάββατο, ὁ Βαχίτ πασάς, μὲ διαταγὴ τοῦ Καρᾶ Ἀλλῆ, τοῦ ἀρχιναύαρχου τοῦ τουρκικοῦ στόλου, κάλεσε τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀτάκτων Κιουτσούκ Ἀχμέντ μπέη καὶ τὸν ἔστειλε στό Βροντάδο καὶ τὸν ντελίμπαση Σουλεϊμᾶν ἀγὰ στὰ Θυμιανὰ. Οἱ Θυμιανούσοι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἐμμανουὴλ Ἀγγελινίδη καὶ λίγους Σαμιῶτες ἀντιστάθηκαν σθεναρὰ χωρὶς ὅμως νά τὰ καταφέρουν. Ἀκολούθησε γενικὴ σφαγὴ καὶ καταστροφή. Τὸ ἴδιο ἐγινε λίγες ὥρες ἀργότερα καὶ στὸ Νεχώρι.

Σειρὰ τῶρα εἶχε τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Μετὰ τίς πρῶτες ἐπιθέσεις ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα οἱ Τοῦρκοι ἀποχώρησαν, μὲ ἀρκετὲς ἀπώλειες, μὲ σκοπὸ νά ἀνασυνταχθοῦν καὶ νά ζητήσουν ἐνισχύσεις. Τὴ νύχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου πρὸς Κυριακὴ του Πάσχα καὶ ἐνῶ οἱ ἡρωικοὶ ὑπερασπιστὲς ἐτοίμαζαν τὴν ἄμυνα γιὰ τὴν ἐπόμενη μέρα, 1.000 περίπου ἄμαχοι ἔφυγαν πρὸς Ἅγιο Γεώργιο Συκουση μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας.

Ἡ ἀναστάσιμη Θεία Λειτουργία πού τελοῦσε ὁ ἱεροκλήρυκας τῆς Μητρόπολης παπὰ Ἰάκωβος Μαῦρος, διεκόπη ἀπὸ τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν Τούρκων καὶ τοὺς κανονιοβολισμοὺς τῶν δύο τηλεβόλων πού τὰ εἶχε προμηθεύσει ὁ διοικητὴς Θεολοποταμίου Ἰλιάς ἀγὰ Ἐλέζογλους. Οἱ κανονιοβολισμοὶ ἀπὸ τοὺς Μύλους προξένησαν ρήγμα στὸ τεῖχος καὶ ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης Φατοῦρος ἀπὸ τὰ Θυμιανὰ, ὁ Κων/νος Μονογιὸς ἀπὸ τὸ Νεχώρι καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀγωνιστὲς, ἀνάμεσά τους λίγοι Σαμιῶτες, ἂν καὶ στὴν ἀρχὴ κατάφεραν νά θανατώσουν ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς πού ἔμπαιναν, δὲν ἄντεξαν. Τὰ νέα ρήγματα στὸ τεῖχος ἐπέτρεψαν τὴν εἴσοδο τῶν Τούρκων. Ὅλοι οἱ ἀγωνιστὲς ἔπεσαν μαχόμενοι καὶ μετὰ ξεκίνησε ἡ σφαγὴ καὶ ἀρπαγὴ σκλάβων. Μέσα στὸ Ναὸ ἦταν τόσος κόσμος πού οἱ πόρτες δὲν ἀνοίγαν κι ἔτσι οἱ Τοῦρκοι ἀνέβηκαν στὴ στέγη, ξήλωσαν ἓνα μέρος κι ἐρίξαν ἀναμμένα στουπιὰ καὶ τοὺς ἔκαψαν ζωντανούς. Τὸν ἡγούμενο Θεοδόσιο Λουφάκη ἀπὸ τοὺς Ὀλύμπους τὸν ἀνεσκολώπησαν στὸν ἰστὸ τῆς ἀναστάσεως. Ὁ ἱερομόναχος Θεοδόσιος Κουμάκης ὀλοκαυτώθηκε. Τὸν παπὰ Ἰάκωβο Μαῦρο πού

ἀρνήθηκε νά ἀσπαστεῖ τὸ κοράνιο, ἀφοῦ τὸν βασάνισαν, τὸν θανάτωσαν χτυπώντας τον μὲ χατζάρι στὸ κεφάλι.

Οἱ γενοκτονία τῶν Χιωτῶν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά φανεῖ τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τῆς Τουρκίας. Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἀσχολήθηκε γιὰ ἀρκετοὺς μῆνες μὲ τὶς θηρικοδίες τῶν Τούρκων καὶ διογκώθηκε στὴν Εὐρώπη τὸ φιλελληνικὸ κίνημα. Ἐνα κίνημα ποὺ συνεχίζεται μέχρι σήμερα γιατί στηρίζεται ὄχι σὲ πρόσωπα καὶ κυβερνήσεις ποὺ ἔρχονται καὶ παρέρχονται, ἀλλὰ στὶς ἰδέες τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τόσες ἄλλες. Εἶναι οἱ ρίζες μας, στὶς ὁποῖες ἀφείλουμε τὴν ὑπαρξή μας, καὶ ποὺ ἡ παγκοσμιοποίηση, τὴν ὁποία ἐκφράζουν οἱ μεγάλοι αὐτῆς τῆς γῆς, θέλει νά μᾶς τὶς κόψουν.

Αὐτὲς οἱ ρίζες μας εἶναι ἡ ἱστορία μας ποὺ μᾶς ἐνώνει καὶ μᾶς κάνει δυνατοὺς. Τὸ μικρὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ἀνέκοψε τὴν πορεία τῆς περσικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἔσωσε τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸν ἀσιατικὸ βαρβαρισμὸ. Θυμηθεῖτε τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ποὺ τότε τὰ βάλουμε μὲ τὴν πανίσχυρη ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ποὺ ἔτρεμε ἡ Εὐρώπη. Θυμηθεῖτε τὸ 1940 ὅταν καὶ πάλι ἡ μικρὴ πατρίδα μας κατατρόπωνε τὶς σιδερόφραχτες στρατιές τοῦ Μουσολίνι καὶ στὸ τέλος ἀναγκάστηκε νά παραδῶσει τὰ ὄχυρά στά βόρεια σύνορα γιατί οὔτε καὶ οἱ Γερμανοὶ μπόρεσαν νά τὰ κατακτήσουν.

Εἶναι ὁ πολιτισμὸς μας ποὺ δὲν ἔχει κανένα ἔθνος στὸν κόσμο. Ποιὸ ἄλλο ἔθνος ἔχει νά ἐπίδειξει μίαν Ἀκρόπολη, ἕναν Ἑρμῆ τοῦ Πραξιτέλη, ἕνα δισκοβόλο τοῦ Μύρωνα!

Εἶναι ἡ θρησκευτικὴ μας συνείδηση ποὺ ἔκανε τοὺς Ἕλληνες νά ἀναζητοῦν τὸ Θεὸ γιατί δὲν μπορούσαν νά δικαιολογήσουν τὴν ὑπαρξή τους χωρὶς Θεό. Στὰ χρόνια τῆς ἀγνοίας οἱ Ἕλληνες εἶχαν δημιουργήσει θεοὺς μέχρι ποὺ ὁ Ἕνας ἀληθινὸς καὶ Τριαδικὸς Θεὸς ἔστειλε τὸν ἀπόστολο Παῦλο ποὺ ἴδρυσε ἐκκλησίες σὲ πολλές πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Σιγά-σιγά ἡ πατρίδα μας ἔγινε ἡ Μητρόπολη τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ἐπειθε τοὺς Ἕλληνες νά χτίζουν σχολεῖα γιατί χωρὶς γράμματα δὲν θὰ ἐρχόταν ἡ λευτεριά. Ὁ Χένρι Κίσινγκερ ἔλεγε πῶς οἱ Ἕλληνες εἶναι λαὸς ποὺ δὲν δαμάζεται εὐκόλα. Μόνο ἂν τοῦ καταστρέψουμε τὸ πνευματικὰ καὶ ἱστορικὰ βᾶθρα του, ἂν τοῦ καταστρέψουμε τὴν παιδεία του, θὰ γονατίσει. Δὲν εἶναι τυχαῖο πῶς ἡ ἐκπαίδευση περνάει κρίση στὴν Ἑλλάδα. Ξένοι καὶ Ἕλληνες ὄργανά τους, βόλθηκαν νά μᾶς ἀποκόψουν ἀπ' τὶς ρίζες μας. Δὲν τοὺς πειράζει νά ζήσουμε, ἀρκεῖ νά ζήσουμε χωρὶς ἱστορία, χωρὶς ὀρθοδοξία, χωρὶς πολιτισμὸ. Μόνο μία μᾶζα ἑλληνικὴ, σὰν πρόβατα, γιὰ νά μποῦμε στὴν παγκοσμιοποίηση χωρὶς ἑλληνικὴ συνείδηση. Ὅλα μετρημένα μὲ ἀριθμοὺς καὶ λογαριασμοὺς.

Ὁ Κων/νος Καραμανλῆς εἶχε πεῖ «ἀνήκομεν εἰς τὴν Δύσιν» ὅταν ἐπρόκειτο νά μποῦμε στὴν ΕΟΚ. Ποιὰ Δύση ὅμως; Τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Σωκράτη, τοῦ Ἀριστοτέλη, τῆ Δύση τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὰ ἑλληνικὰ φῶτα καὶ ὄχι τῆ Δύση τοῦ σκοταδισμοῦ τοῦ πάπα καὶ τῶν ὑλιστῶν. Τὴν ἱστορία μας δὲν πρέπει νά τὴν ξεχνᾶμε. Οἱ Τούρκοι πῆραν τὴν Κων/πολη τὸ 1453 ἀλλὰ οἱ Εὐρωπαῖοι χριστιανοὶ σταυροφόροι μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ πάπα τὴν εἶχαν ἐρημώσει καὶ τῆς εἶχαν ἀφαιρέσει τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀπὸ τὸ 1204 μέχρι τὸ 1261.

Μήπως οἱ Εὐρωπαῖοι μᾶς βοήθησαν λίγα χρόνια πρὶν τὴν ὄλωση ἀπὸ τοὺς Τούρκους; Ὅταν ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ὁ ὄγδοος πῆγε τὸ 1438 νά ζητήσει τὴ

βοήθεια του πάπα, εκείνος επί ενάμιση χρόνο πίεζε τους 17 αρχιερείς να υπογράψουν την ένωση. Όταν η κατάσταση έγινε αφόρητη από την πίεση των δυτικών, οι 16 υπογραφές μπήκαν εκτός από μία, εκείνη του Αγίου Μάρκου του Εύγενικοῦ. Η ένωση στα χαρτιά έγινε, στην πράξη όμως δεν υλοποιήθηκε από την Εκκλησία.

Μπορούμε να ξεχάσουμε τη μεγαλύτερη κλεψιά όλων των αιώνων που συντελέστηκε στη χώρα μας από τους Άγγλους; Τότε που ο Άγγλος πρεσβευτής στην Κων/πολη Θωμάς Έλγιν 1799-1803 πέτυχε άδεια από τις τουρκικές αρχές και έστειλε τεχνίτες στην Αθήνα για δήθεν ανασκαφές και πήραν τους θησαυρούς της Αττικής που σήμερα εκθέτονται στο Βρετανικό Μουσείο και άλλα ευρωπαϊκά μουσεία; Αν ποτέ γίνει δικαστήριο και δικαιώσει την Ελλάδα και υποχρεώσει τους Άγγλους να επιστρέψουν τα ελγίνεια μάρμαρα, τότε σχεδόν όλα τα ευρωπαϊκά μουσεία θα μείνουν χωρίς εκθέματα. Όλα αυτά τα άρπαξαν ως κατακτητές ή τα αγόρασαν από ανθέλληνες αρχαιοκάπηλους που για το χρήμα πρόδωσαν την πατρίδα τους και τα ιδανικά της.

Σε αυτούς τους ευρωπαίους στηρίζουμε και σήμερα τις ελπίδες μας και περιμένουμε σαν ζητιάνοι τη βοήθειά τους, την όποια για να μās την δώσουν υποθηκεύουν γενιές ολόκληρες Ελλήνων. Είναι οι ευρωπαίοι που τούτες τις μέρες σχεδιάζουν την είσοδο της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή οικογένεια παραχωρώντας βίζα στους Τούρκους και αδιαφορώντας συγχρόνως για τις παραβάσεις του διεθνούς δικαίου από μέρος της γείτονας.

Το επαναστατικό κάποτε σύνθημα «ΕΟΚ και NATO το ίδιο συνδικάτο» ξεχάστηκε σήμερα και η έμπλοκή του NATO στην αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών άνοιξε κερκόπορτα στους άπληστους γείτονές μας που παραβιάζουν καθημερινά τα σύνορά μας και θεωρούν πως εμείς τους έχουμε πάρει εδάφη τους. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας που δήλωσε στη Σμύρνη πριν λίγες μέρες πως οι Τούρκοι πρέπει να σταματήσουν τις παραβιάσεις των ελληνικών συνόρων πήρε την απάντηση από τον τουρκο ομόλογό του πως δεν γίνεται καμία παραβίαση σύμφωνα με τα ραντάρ τους και μετά βγήκαν βόλτα στην πόλη.

Οι ευρωπαίοι λένε ότι τα σύνορά της Ευρώπης είναι τα σύνορα της Ελλάδας αλλά δεν άντέδρασαν όταν οι Τούρκοι είπαν πως η Κίναρος, τό νησάκι που έπεσε τό ελικόπτερο και σκοτώθηκαν τρείς αξιωματικοί του πολεμικού μας ναυτικού πριν λίγο καιρό, είναι τουρκικό έδαφος. «Η Ελλάς υπήρξε τίμια σύμμαχος της Αγγλίας. Την εγκαταλείψατε αλλά εκείνη συνέχισε μόνη της τόν άγώνα. Είδε τους πληθυσμούς της να σφαγιάζονται, την ελληνική γη να άκρωτηριάζεται. Μπορεί να ζήσει και μόνη. Και αν καταρρεύσει, θα στήσουμε στο κάβο Μαλέα μία πινακίδα που θα γράφει πως έδω άνθοῦσε κάποτε ένας πολιτισμός, που κατέστρεψαν οι δυτικές δυνάμεις με πρωταγωνίστρια την Αγγλία. Αυτό να διαβιβάσεις στην κυβέρνηση σου. Τελειώσαμε κύριε. Δεν έχουμε τίποτα άλλο να ποῦμε. Πηγαίνετε.» Είναι η απάντηση που έδωσε ο Νικόλαος Πλαστήρας στη δεύτερη πρωθυπουργία του 1951-1952 στον Άγγλο πρέσβη Λίντλεϋ. Έτσι μιλούσαν κάποτε οι πατριώτες πρωθυπουργοί. Ο Νικόλαος Πλαστήρας πέθανε πάμπωχος πάνω σε ένα στρατιωτικό ράντζο.

«Εί ό Θεός μεθ' ήμῶν, οὔδεις καθ' ήμῶν». Στόν αναστημένο Κύριο και Θεό μας να στηρίξουμε τις ελπίδες μας και σε κανέναν άλλο.

ΤΙΜΗ ΣΤΟ ΜΕΛΑΝΙΟΣ ΤΗΝ 15^η ΜΑΪΟΥ 2016 ΤΗΣ 194^{ης} ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΩΝ ΣΦΑΓΩΝ ΤΗΣ ΧΙΟΥ *

Του δρ. Κων. Ε. Φραγκομιχάλου, επίτιμου Συμβούλου Φιλολόγων, π. Πανεπιστημιακού.

Σεβασμιώτατε, Αξιότιμοι Έκπρόσωποι τών Αρχών, λοιπό εύσεβές Εκκλησίασμα, Προσκυνητές σήμερα όλοι έμείς εύλαβεΐς της μνήμης τών μαρτυρικών θυμάτων τής Χιακής Σφαγής, ός αναγνώσουμε άποσπασματικά από τό Μεγάλο Μαρτυρολόγιο του Έθνους και τής Φυλής τή σχετική περικοπή, ή όποία άποτελεί κατά γενική όμολογία τήν πλέον συγκλονιστική του άγώνα για τήν Έθνική μας Παλιγγενεσία.

Η Χίος τών προεπαναστατικών χρόνων άποτελοΐσε τήν πλέον άκμάζουσα και εύημεροΐσα έλληνική περιοχή, όχι χάρη στά προνόμιά της, όπως συνήθως λέγεται (διότι και άλλες περιοχές όπολάμβαναν τά αυτά προνόμια χωρίς νά σημειώσουν τήν άνάλογη άκμή), αλλά κυρίως χάρη στήν έργατικότητα, τήν προοδευτικότητα και προπάντων στή σύνεση τών κατοίκων της, στοιχείο πού είχε ήδη είχε έπισημάνει και ό ιστορικός Θουκυδίδης από τήν άρχαιότητα.

Ό πόθος τής Χίου για έλευθερία και έθνική άνεξαρτησία δέν ήταν έναντι άλλων έλληνικών περιοχών λιγότερο διακαής, και άρκετά τέκνα τής συνέβαλαν άποφασιστικά πρός τήν κατεύθυνση αυτή, περιοριζόμενοι νά μνημονεύσουμε τούς Ευστράτιο Αργέντη και Αντώνιο Κορωνιό πού συνεμαρτύρησαν με τόν Ρήγα Φεραΐο, τούς δύο Χίους άρχιερείς, Ανδριανουπόλεως και Έφέσου, πού συναπαγχονίστηκαν με τόν Πατριάρχη Γρηγόριο Ε', και εκείνον πού με τό έργο και τή διδασκαλία του συνέβαλε όσο κανένας άλλος στήν άνάσταση τήν έθνική, δηλαδή τόν Αδαμάντιο Κοραή.

Όστόσο, τό 1821 λόγιο κοινωνικοί, οικονομικοί και στρατιωτικοί καθιστοΐσαν τή Χίο άπρόσφορη για έπανάσταση, και για τοΐτο και ή Φιλική Έταιρεία άπέφυγε νά γνωστοποιήσει τό κήρυγμα της σέ αυτή.

Ό αίφνίδιος, έπομένως, και έκ του προχείρου κατάπλους του Ύδραϊκού στόλου στις 23 Απριλίου του 1821 στή Χίο, προκειμένου νά τήν έξεγείρει σέ έπανάσταση, άποτελοΐσε άπερισκεψία. Και βέβαια ό στόλος όπρακτος μετά έξαήμερον άποπλέει, έχοντας όμως έν τώ μεταξύ γίνει ή άφορμή νά προβούν οί Τουρκοί σέ καταπιεστικότητα σέ βάρος τών κατοίκων μέτρα, νά τούς άφοπλίσουν, νά φυλακίσουν τόν μητροπολίτη και τούς προκρίτους, και τό σοβαρότερο νά άποστείλει ή Πύλη ως διοικητή άτομο άδίστακτο, σκληρό, με άβυσσαλέα ψυχή, άπύθμενο φυλετικό μίσος και θρησκευτικό φανατισμό, τόν Βαχίτ.

Υπ' αυτές τις συνθήκες ή έπακολουθήσασα στις 10 Μαρτίου του έπομένου έτους Σαριακή έκστρατεία συνιστοΐσε παραλογισμό, για νά χρησιμοποιήσουμε τόν ήπιότερο χαρακτηρισμό, και άπέληξε μετά από δέκα ένnea ήμέρες σέ πλήρη άποτυχία, με τούς Σαμιώτες στο μεγαλύτερο μέρος τους νά σπεΐδουν, επί τή

* Όμιλία έκφωνηθείσα τήν Κυριακήν τών Μυροφόρων 15ην Μαΐου 2016 εις τόν Τ. Ναόν άγίας Μαρίνης Μελανιούς Χίου, κατά τήν έπιμνημόσυνον Δέησιν επί τή 194η έπετείω τών σφαγών τής Χίου.

έμφανίσει τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, νά ἐγκαταλείψουν τή νῆσο, γιά νά ἐπακολουθήσει σέ αὐτήν ἡ ἀνείπωτη τραγωδία.

Ὁ ἐν λόγῳ στόλος ἐκ 47 πλοίων μέ 7.000 ἐνόπλους ὑπὸ τὸν Καρά Ἀλή καταπλέει στή νῆσο τῆ Μεγάλη Πέμπτη, 30 Μαρτίου, μέ τὴν σουλτανικὴ ἐντολὴ ὅλη ἡ νῆσος, πλὴν τῶν 21 Μαστιχοχώρων, νά καταστραφεῖ, προκειμένου νά ἀποτελέσει παράδειγμα πρὸς ἀποφυγὴ γιά κάθε σχεδιάζουσα νά ἐπαναστατήσῃ περιοχὴ. Νά κατασφάζονται τὰ νήγια ἀδιακρίτως φύλου ἕως τριῶν ἐτῶν, τὰ ἀγόρια καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ 12 καὶ ἄνω ἐτῶν καὶ οἱ γυναῖκες ἄνω τῶν 40 ἐτῶν. Νά αἰχμαλωτίζονται, πωλούμενοι ὡς σκλάβοι, τὰ κορίτσια καὶ οἱ γυναῖκες ἀπὸ 3 ἕως 40 ἐτῶν καθὼς καὶ τὰ ἀγόρια ἀπὸ 3 ἕως 12 ἐτῶν. Καὶ νά χαρίζεται ἡ ζωὴ μόνο σέ νέους ἡλικίας ἀπὸ 12 ἕως 20 ἐτῶν, ἐφόσον θὰ ἀσπάζονταν τὸν Ἰσλαμισμό.

Συγχρόνως μέ τὸ στόλο ἄρχισαν νά καταπλέουν στή νῆσο - σὲ καθημερινὴ βάση καὶ ἐπὶ τετράμηνο - σμήνη πλοιορῶν μέ ἄτακτα στίφη, ποὺ συνέρρεαν γιά ἐκδίκηση, ληστεία, λαφυραγωγία, σύλληψη σκλάβων καὶ φόνο ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερων Χριστιανῶν, καθὼς ὁ Βαχίτ τοὺς προσέφερε ἀδρότατη ἀμοιβὴ γιά κάθε προσκομιζόμενῃ σέ αὐτὸν κεφαλὴ. Δερβίσηδες δέ, ποὺ συνόδευσαν τακτικούς καὶ ἀτάκτους, γαλβάνιζαν ἀδιακόπως τὸ φανατισμὸ καὶ τὴ μανία τους γιά φόνο καὶ καταστροφή.

Οἱ ὀλίγοι ἀμυνόμενοι, καὶ ἰδίως οἱ Χιῶτες, ἐμποδίζουν ὅλη τὴ Μέγ. Πέμπτη τὴν ἀπόβαση, ὅμως τὸ πρῶτὸ τῆς Μέγ. Παρασκευῆς μέ τὴν ἀνατροπὴ τῆς τελευταίας ἐστίας ἄμυνας στὴν Τουρλωτῆ, οἱ 7.000 ἐνοπλοὶ τοῦ στόλου, 1.000 ἀπὸ τὸ Φρούριο καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξύ καταφθάνοντα ἄτακτα στίφη ἐφορμοῦν κατὰ τῆς πόλεως καὶ προβαίνουν σὲ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή καὶ γενικὴ σφαγὴ. Εἰσερχόμενοι στίς οἰκίες κατασφάζουν τοὺς ἐνοίκους, ἀφοῦ πρῶτα τους βασανίζουν γιά νά τους παραδώσουν χρήματα ἢ τιμαλφῆ, καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰ πάντα - οἰκίες, ναοὺς καὶ λοιπὰ οἰκοδομήματα - ἀδιακρίτως τὰ πυρπολοῦν.

Τὰ διαδραματιζόμενα εἶναι ἀσφαλῶς ἀδύνατον νά περιγραφοῦν, καὶ μόνο τὰ ἀναφερόμενα ἐν προκειμένῳ ἀπὸ τὸν σύγχρονο τῶν συμβάντων Γάλλο ἱστορικὸ καὶ περιηγητὴ Πουκεβίλ θὰ μπορούσαν ἴσως νά παράσχουν εἰκόνα ἀμυδρῆ :

«Εἶναι ἀδύνατον», γράφει, «νά παραστήσῃ ὁ κάλαμος ἢ ὁ ἄνθρωπος νά φανταστῆ, ἐὰν δὲν ἦταν αὐτόπτης μάρτυρας, πόσα καὶ ποῖα εἶδη τραγικῶν σκηνῶν ἀκολούθησαν σὲ τόσο λίγο χρονικὸ διάστημα στὴ σχεδὸν μὴ ὑπάρχουσαν πλέον Χίον. Οὔτε ὁμως καὶ ὁ αὐτόπτης μάρτυρας μπορεῖ νά ἀνακαλέσῃ τὰ πάντα στὴ μνήμη του, οὔτε ὁ ἀκροατὴς μπορεῖ νά πιστέψῃ ὅτι αὐτὰ συνέβησαν...Στοὺς δρόμους σφάζουν ἀδιακρίτως. Στὰ σπίτια πνίγουν τοὺς γέροντες, τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ...ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ βαρβαρότητα κρατατώντας στὸ χέρι τὸ ξίφος καὶ τὸ δαυλὸ ἐσφαζαν, ἔκαιαν, ἀφάνιζαν....Γυναῖκες σύρονται ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ βιάζονται ἐν μέσῳ νεκρῶν καὶ θνησκόντων. Δερβίσηδες οἰνοβαρεῖς χορεύουν γύρω ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῶν πτωμάτων. Στρατιῶτες συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὴν πυρὰ ἀσχολοῦνται ἄλλοι εἰς τὸ νά στήνουν πυραμίδες κεφαλῶν, στὴν κορυφῆ τῶν ὁποίων μὴ γίνουν τὶς σημαῖες τους, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ νά κατασκευάζουν ὄρμαθιές ἀπὸ αὐτιά, γιά νά στολίσουν τὶς πρύμνες τῶν ὀθωμανικῶν πλοίων. Οἱ δὲ ἐμίρηδες πετοῦν εἰς τὸ αἷμα καὶ τὸ βόρβορο τῶν ρυακίων τὶς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, βλαστημώντας τὰ μυστήρια τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴ θεότητα τοῦ Σωτήρος».

Ὡς συνέχεια καὶ ἀδιάφευστη ἐπιβεβαίωση τῶν παραπάνω εἶναι ὅσα ἀναφέρει στα *Ἀπομνημονεύματά* του ὁ ἴδιος ὁ Βαχίτ :

«Τὴν ἄλλη ἡμέρα» (ἐννοεῖ τὸ Μ. Σάββατο), «ὁ τοποτηρητῆς» (ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸ του) «συνέταξε λεπτομερῆ ἐκθεση τῶν συμβάντων, θεωρημένο ἀντίγραφο τῆς ὁποίας ἀπέστειλε μὲ ταχυδρόμο στὴν Κωνσταντινούπολη, φιλοτιμούμενος νὰ συναποστείλει πέντε φορτία μὲ κομμένα κεφάλια τῶν ἐπαναστατῶν, μαζὶ καὶ αὐτὰ τῶν πιὸ ἐπίσημων ἐξ αὐτῶν, πού ὅλα ἔσταζαν ἀκόμα αἷμα. Καὶ ἄλλα δύο φορτία μὲ κομμένα αὐτὰ ἀποστατῶν κατοίκων τῆς πόλεως, τῆς κατωτέρας τάξεως».

Ἡ σφαγὴ ἦταν τὴν πρώτη ἡμέρα γενικῆ, καὶ μόνο ἀπὸ τὴ δευτέρη, παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ Βαχίτ, ὁ Καρὰ Ἀλῆς διέταξε τὴν ἐξαίρεση ἀπὸ αὐτὴ τῶν γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ὄχι φυσικὰ ἀπὸ οἶκτο, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποκομίσει καὶ ὁ ἴδιος τεράστια κέρδη ἀπὸ τὴν πώληση αὐτῶν.

Τὸ Μέγ. Σάββατο, μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῆς πόλεως, οἱ ἐπιδρομεῖς τρέπονται στὰ προάστια τῆς, στὰ Καμπόχωρα καὶ σὲ τόπους πού λόγῳ τῆς ὀχυρότητας τοὺς ἀποτελοῦσαν ἐστῖες ἀντίστασης καὶ καταφύγιο πολλῶν. Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα προσβάλλουν τὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, καταφύγιο τριῶν χιλιάδων ψυχῶν. Μετὰ τὴν κάμψη τῆς ἰσχυρῆς ἀντίστασης, ἐπακολουθεῖ ἀνηλεῆς σφαγὴ, αἰχμαλωσία καὶ πυρπόληση τοῦ κατάμεστου ἀπὸ πλῆθος χριστιανῶν ναοῦ. Ἀλλὰ ἂς ἀκούσουμε ἐν προκειμένῳ τὸν ἴδιο τὸν Βαχίτ :

«Ὅλους τοὺς εὕρισκόμενους στὸ μοναστήρι τοὺς κατέσφαξαν, αἰχμαλωτίσαντες τοὺς νεότερους ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τὶς δὲ αἰμοσταγεῖς κεφαλές καὶ τὰ αὐτὰ τῶν θανατωθέντων ἐξαπέστειλαν στὸν τοποτηρητῆ, ὁ ὁποῖος φιλοτιμήθηκε νὰ ἀνταμείψει μὲ ἀδρὰ δῶρα τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴ γενναιότητα τῶν πολεμησάντων ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τῆς θρησκείας ἡρωϊκῶν στρατιωτῶν».

Οἱ αὐτὲς σκηνές διαδραματίζονται ἐπίσης τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα στὴ Νέα Μονή, καταφύγιο ὁμοίως τριῶν περίπου χιλιάδων ψυχῶν, τὴν ἐπομένη στὸν Ἅγιο Γεώργιο Συκουση, καὶ τὴ Δευτέρα μετὰ τοῦ Θωμᾶ στὸν Ἀνάβατο, ὅπου ἐκ τῶν ἐκεῖ χιλίων ψυχῶν, μόνο δύο ἄνδρες διασώθηκαν καὶ τὰ γυναικόπαιδα σκλαβώθηκαν. Ἐπιφυλάσσεται δὲ ἡ αὐτὴ τύχη, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀνήκαν στὴν περιοχὴ τῶν Μαστιχοχωρῶν, στὰ Μοναστήρια τῶν Χαλάνδρων καὶ τῆς Καλλιμασιᾶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἔβδομη ἡμέρα τῶν σφαγῶν ὁ Καρὰ Ἀλῆς σὲ συνεννόηση μὲ τὸν Βαχίτ ἐξαγγέλλει ψευδῶς ἀμνηστία, «*ἐξεύρημα διαβολικόν, διὰ νὰ ἔρχονται τὰ θύματα μόνα τῶν πρὸς σφαγὴν*», ὅπως σημειώνει ὁ Ἄνδρέας Μάμουκας, αὐτόπτης μάρτυρας καὶ θῦμα τῶν σφαγῶν.

Ὅταν πολλοὶ πιστεῦουν καὶ ἐπιστρέφουν στὶς ἐρειπωμένες οἰκίες τοὺς, Καρὰ Ἀλῆς καὶ Βαχίτ ἐξαπολύουν νέο κῦμα σφαγῆς, τὸ «δεύτερο γιουρούσι», ὅπως ἀποκλήθηκε, τὸ ὁποῖο ἀπέβη ἀκόμη πιὸ φονικὸ.

Χίλιοι καὶ πλέον χωραῖτες ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὰ Μαστιχοχώρα, ὅπου εἶχαν καταφύγει γιὰ ἀσφάλεια, ὑποχρεώνονται νὰ παραμείνουν στὴ θέση Βανακοῦ τῆς περιοχῆς Θεολοποταμίου, προκειμένου, ὅπως τοὺς εἶπαν, νὰ ὀδηγηθοῦν στὴν πόλη ἀσφαλῶς. Ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐκεῖ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος Ἐλέζογλου ἀγὰς, σὲ μία κρίση προφανῶς συνειδησεως, θέλησε νὰ διασώσει τοὺς ἀθῶους αὐτοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ λάβει τὴν ἀμετάκλητη ἐντολὴ τοῦ Βαχίτ : «Ὅλοι ἀθῶοι καὶ ἔνοχοι πρέπει νὰ ἐξοντωθοῦν. Ἡ βούλησή μου εἶναι αὐτὴ. Ἡ Χίος πρέπει νὰ καταστραφεῖ». Ἐπακολουθεῖ ἀνηλεῆς σφαγὴ καὶ πυρπολεῖται ὁ ἐκεῖ κατάμεστος κόσμος ναός, προκειμένου ἡ διαδικασία τῆς ἐξοντώσεως νὰ ἐπιταχυνθεῖ.

Δεκαπέντε χιλιάδες ένόπων έπιτίθενται στή συνέχεια έναντίον τών Βορειοχώρων, προκειμένου νά έξοντώσουν όχι μόνον τούς κατοίκους αύτών, αλλά και τίς χιλιάδες τών καταδιωκομένων από τήν ύπόλοιπη νήσο, οι όποιοι γυμνοί, άνυπόδητοι, διψασμένοι και νηστικοί διέσχισαν βουνά και χαράδρες, σπεύδοντας στο έδω Άκρωτήριο του Μελανιού, άπό όπου προσδοκούσαν νά παραληφθούν από πλοία τών Ψαρών και νά σωθούν, κάτι όμως που τελικά δέν κατέστη, δυστυχώς, δυνατόν. Γράφει άναφερόμενος στα Βορειόχωρα ό Βαχίτ : «Τά χωριά αύτά ύποτάχθηκαν μέ αίματηρή μάχη, κατά τήν όποία έπесαν από έμās άρκετοί νεκροί, ένώ από εκείνους δέν έμεινε ίχνος ζωής ούτε περιουσίας. Τά σπίτια και οι καλύβες τούς κατεκάησαν και οι ίδιοι κατεσφάγησαν, ένώ όσοι διέφευγαν έτρεχαν γυμνοί και έξουθενωμένοι στους κρημνούς και τούς βάτους».

Οί έπιδρομείς, έγκλωβίζοντας τελικά τίς χιλιάδες τών συγκεντρωμένων έδω στο Μελανιό, προβαίνουν στήν άνηλεή έξόντωσή τους, μέ βασανιστήρια μάλιστα και φρικαλεότητες πέραν πάσης φαντασίας. Όλα αύτά, που έχουν καταγραφεί και ύπό τής Ιστορίας, τά παραλείπουμε τήν ώρα τούτη, καθώς ύπερβαίνουν τά όρια κάθε συναισθηματικής άντοχής και εύαισθησίας.

Πολλές γυναίκες, βλέποντας τούς έπιδρομείς νά πλησιόζουν και άναλογιζόμενες τήν τύχη που τίς άνέμενε, έσπευδαν στον παρακείμενο ύψηλό άπότομο βράχο, τόν άποκαλούμενο «Μαύρο Γκρεμό», και άφοϋ έρριχναν από τήν κορυφή του τά τέκνα τους στή θάλασσα, κατακρημνίζονταν στή συνέχεια και οι ίδιοι.

Δέκα περίπου χιλιάδες κατεσφάγησαν, τό αίμα τών όποιων κύλησε ποταμηδόν και έβαψε σε μεγάλη έκταση τή θάλασσα, όπως θρηνητικά ψάλλει και τό σχετικό δίστιχο :

*Εκεί στον Κάβο Μελανιός που έγινε ό θρήνος,
Η θάλασσα κοκκίνισε, σκοτίστηκε ό ήλιος.*

Στίς δώδεκα περίπου χιλιάδες άνήλθαν τά αϊχμάλωτα γυναικόπαιδα, που ύποχρεώνονταν νά μεταφέρουν πεζοπορώντας τίς κεφαλές τών προσφιλών τους στήν πόλη, προκειμένου νά παραδοθούν στον Βαχίτ.

Και ενώ εξέλισσονταν τά παραπάνω, στήν πόλη άνοιγε ή αύλαία έτερης τραγωδίας μέ πρωταγωνιστές και θύτες τόν Καρά Άλή και τόν Βαχίτ. Ό πρώτος στίς 22 Απριλίου κρέμασε στους ίστούς τής ναυαρχίδας 70 προκρίτους που του είχαν άποστείλει οι Μαστιχοχωρίτες έκουσιώς μετά τήν έξαγγελία τής άμνηστίας, προκειμένου νά τόν διαβεβαιώσουν για τή φιλειρηνική τους στάση. Και ό δεύτερος τήν έπομένη άπαγχόνισε στίς επάλξεις του Κάστρου τούς κρατούμενους ως ένέχυρα, δηλαδή τόν μητροπολίτη Πλάτωνα, τόν αρχιδάκονό του Μακάριο και 61 προκρίτους. Παράλληλα ό Βαχίτ έκδικούμενος τόν πρόξενο τής Δανίας Κωνσταντάκη Θεσσαλονικιό, για τήν προηγηθείσα φιλελληνική του στάση, τόν συλλαμβάνει κατά παράβαση κάθε διπλωματικού άσύλου και έν συνέχεια τόν άνασκοποίζει στήν πλατεία Βουνακίου επί έκκλησιαστικού μανουαλίου, ή αϊχμή του όποιου είχε έξέλθει από τήν ώμοπλάτη του μάρτυρα. Δύο ήμέρες βασανίζοταν και ζητούσε νερό από τούς περαστικούς για νά έκτνεύσει, «άλλά ποιός τολμούσε», όπως σημειώνει ό πρόξενος τής Όλλανδίας Πάσκουα, «νά του δώσει;».

Από σκηνές φρίκης, όπως ή συγκεκριμένη, που έκτυλίχθηκαν πάμπολλες στήν έν λόγω πλατεία, μοιρολόγησε συγκλονισμένη ή μετέπειτα τοπική κοινωρία :

Στου Βουνακιου τόν πλάτανο πουλί δέν πά νά κάτσει,

γιατ' είν' τὰ φύλλα του πικρά κι' οί ρίζες του φαρμάκι.

Στις 6 Ιουνίου πυρπολήθηκε, ως γνωστόν, ή τουρκική ναυαρχίδα, και τήν επομένη έπακολυθει τὸ «τρίτο γιουρούσι». Είκοσι χιλιάδες ένόπλων έφορμούν για άντεκδίκηση κατά τών Μαστιχοχώρων, προκαλώντας σέ αυτά έντός λίγου, δεδομένου ότι ή επίθεση ήταν άπροσδόκητη, την αύτή με εκείνην τής υπόλοιπης νήσου καταστροφή. Στά μέσα Ιουνίου ή Χίος είχε μεταβληθεί σέ ένα σωρό καπνιζόντων έρειπίων, όπως και ή λαϊκή μούσα θρηνεί :

*Όλα τσουῦρμo γενήκανε, τίποτα όρθό δέν μένει,
μόνο ό μαῦρος ό καπνός, πού άφ' τή Χίο δέν βγαίνει.*

Για νά συμπληρώσει ό νεότερος ποιητής :

*Τά γιασεμιά κοκκίνισαν τὸ χρόνο τής σφαγής σου,
πίνοντας αίμα για νερό στη ρημαγμένη γή σου.
Τά χελιδόνια πέρασαν χωρίς νά σταματήσουν,
μή ξέροντας στό χαλασμό πού τις φωλιές νά κτίσουν.*

Η σφαγή συνεχίστηκε έως τὰ μέσα Αυγούστου, με τὰ ότακτα στίφη νά αναζητούν θύματα στά βουνά, τις άπότομες άκτές, στις όπές τής γής και κάθε σπηλιά, χρησιμοποιώντας για τὸ σκοπό αύτὸ άκόμα και άνιχνευτικά σκυλιά. Από τούς 117.000 κατοίκους τής νήσου περίπου 42.000 θανατώθηκαν, 52.000 αίχμαλωτίστηκαν, 21.000 διέφυγαν ως πρόσφυγες, και μόνον 1.800 παρέμειναν επί του έδάφους τής, για νά περιοριστούν στό μισό μετά τόν έκοπάσαντα, λόγω τών χιλιάδων άταφων πτωμάτων, τυφοειδή πυρετό.

Άς μή σπεύσει δέ κανείς νά μακαρίσει τούς διασωθέντες, αίχμαλώτους και πρόσφυγες, διότι ή μοίρα τούς ύπῆρξε άκόμα πιο τραγική, καθώς, για νά χρησιμοποιήσουμε τή Θουκυδίδεια φρασεολογία, αύτοί απέβησαν «*παλύ τών τεθνεώτων λυπηρότεροι και τών άπολωλότων άθλιώτεροι*». Άς μήν έπεκταθούμε, όμως, στην τραγικότατή τους ιστορία.

Έχει λεχθεί από ιστορικούς ότι τον χρυσό τρίποδα της Έλληνικής Παλιγγενεσίας τόν άποτελούν ό άπαγχονισμός του Πατριαρχείου, ή Έξοδος του Μεσολογγίου και οί Σφαγές τής Χίου. Δία του πρώτου ό Έλληνισμός συνειδητοποίησε ότι δέν είχε άλλη έπιλογή από τὸ θάνατο ή τήν έλευθερία. Και διά τών δύο άλλων προέκυψε τὸ φιλελληνικό ρεύμα και μετεστράφη ή Ευρωπαϊκή διπλωματία.

Όστόσο, ή ιστορική δεοντολογία, θά προσθέταμε έμεις, έπιβάλλει νά μη λησμονούμε επί πλέον και τούτο. Τὸ ότι δηλαδή ή πυρπόληση της ναυαρχίδας, πού έμπόδισε τόν τουρκικό στόλο νά πλεύσει στην Πελοπόννησο και νά καταπνίξει τήν εκεί Έπανάσταση, συντελέστηκε με τίμημα τόν άφανισμό και του ύπολειπόμένου ένός τρίτου της Χίου.

Άς ύποκλιθούμε εύλαβικά πρό τής μεγάλης θυσίας τών μαρτυρικῶν θυμάτων, διαβεβαιώνοντας τὰ τήν ιερή τούτη ώρα και έπίσημα, ότι τήν έλευθερία πού μάς χάρισαν και τή γή και τή θάλασσα πού πότισαν και έβαψαν, αντίστοιχα, με τούς ποταμούς τών αιμάτων τους, θά τὰ υπερασπίζουμε παντού, πάντοτε και με κάθε τίμημα.

* * *

Ὁ Γ. Βερίτης καὶ τὸ ἔργο του (1915 – 1948)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

Υπὸ Δρ. φιλ. Μαρίας – Ἐλευθερίας Γ. Γιατράκου

Δ'

Κι ὁ Γκιάλας μπροστάρης καὶ στὶς φοιτητικὲς κατασκηνώσεις. Ἐπόπτης κι ἐκεῖ. Σκάρωνε ποιήματα. «Ὁ Χριστὸς ἀρχηγὸς μας» καὶ «Ὅλοι ἐμπρὸς στὸν ἀγῶνα». Ἀπὸ τότε ἄρχισε ἡ σειρά τῶν ἀγωνιστικῶν τραγουδιῶν ποὺ ἠλεκτρίζουν τὶς καρδιές. Ἀκολούθησαν τὰ «Κάλαντα τῆς σκλαβιάς» ποὺ τραγούδησαν τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς οἱ φοιτητὲς κάτω ἀπ' τὴ μπότα τοῦ κατακτητῆ καὶ ἀργότερα τὸ «Τραγούδι τῆς λευτεριάς» ποὺ τραγουδήθηκε στοὺς ἴδιους δρόμους τῶν Ἀθηνῶν, μόλις ἔφυγαν οἱ Γερμανοί.⁴⁸ Μέχρι τὸ 1946 ποὺ ἀρρώστησε ὁ Γκιάλας ἦταν ἔφορος τῶν καινούργιων τότε «Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων». Μὲ μαχητικότητα καθοδήγησε τὰ «πρωτάνθιστα λουλούδια τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁργάνων» στὰ πρῶτα τους βήματα, μὲ ἄψογο παιδαγωγικὸ τρόπο, συνδυάζοντας διδασκαλία καὶ ψυχαγωγία.⁴⁹ Μὲ πνεῦμα χαρᾶς καὶ δημιουργικότητας φλόγιζε ὁ Γκιάλας τὶς ἀπαλὲς ψυχές, εἴτε ὅταν τοὺς ἔδινε τὸ σύνθημα τῆς χρονιάς, εἴτε ὅταν προκήρυσσε ἕνα φιλολογικὸ διαγωνισμὸ στὴν ἐκδρομὴ ἢ στὴν κατασκήνωση.⁵⁰

Κι οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Γκιάλα, διαμάντια πολυέδρα. Πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συνεργάτες του. Μαρτυροῦν τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν ἱεροδιδάσκαλο πατέρα του, τὴν στοργικὴ μητέρα, τὴν στοργὴ πρὸς τ' ἀδέλφια ποὺ συνετὰ καὶ πνευματικὰ συμβουλεύει. Κι ὅταν ὁ ἥρωας ἀδελφός, Γιώργος σκοτώνεται στὸ Ρίμινι ἥρωικὰ μαχόμενος, παιανίζει στίχους λυρικούς, ἥρωικούς, πνευματικούς στὸ γνωστὸ ποιήμα του «Στὸν τάφο σου στὸ Ρίμινι».

Ἀλλὰ ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Βερίτη ἐπρόκειτο σύντομα νὰ τελειώσει, γιὰ νὰ ζήσει στὸ Φῶς μίας νέας ζωῆς. Ὁ ἴδιος τὸ διαισθάνεται: «Μπουρίνι θὰ ξεσπάσει: Ποιὸς τὸ ξέρει;», γράφει. Τὸν θυμήθηκε ἡ παλιά του μυοκαρδίτιδα, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1945. Μά, ἦταν ἀποφασισμένος νὰ περπατήσει μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ στῆς γαλήνης τὶς στιγμὲς καὶ στ' ἀγριοκαίρια».

Στις 18 Φεβρουαρίου 1946, ενώ έτοιμαζε τὸ εβδομαδιαῖο μάθημα γιὰ τοὺς φοιτητές, ξέσπασε τὸ μπουρῖνι. Ὁ ἀγωνιστὴς ἐπέσε στὴ μάχη κι ἔλαμψε μέσα του ἡ ἀρετὴ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς καρτερίας. Δίδαξε μὲ τὸ ἄφωνο παράδειγμά του στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ δύο χρόνια μετὰ στὴν Ἁγία Παρασκευή.⁵¹

*«Σὰν ἔρθῃ ὁ πόνος νὰ σέ βρεῖ
νὰ τὸν δεχθεῖς παληκαρίσια
Στάσου λεβέντης σὰν τὴ δρῦ
τὴ λαμπαδόκορμη τὴν ἴσια
Δῶρο δικό σου εἶναι κι ὁ πόνος
δῶρο δικό σου κι ἀκριβό
Καὶ φθάνω νὰ σ' εὐγνωμονῶ
γι' αὐτές τὶς ὥρες πού πονῶ»⁵²*

Ὁ ποιητὴς καρτερεῖ τὴ μεγάλη ὥρα πού θὰ συναντήσῃ τὸν Χριστὸ μὲ τὸν ὁποῖο «λαχτάρησε νὰ ζήσει».

Στις 5 Μαΐου 1948 μόλις εἶχε μπεῖ ἡ Ἄνοιξη, μόλις εἶχε γιορτασθεῖ ἡ Ανάσταση, μόλις εἶχε ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος, ὁ Ἀλέξανδρος ἄπλωσε τὶς «τετράδιπλες φτεροῦγες» τῆς ψυχῆς γιὰ νὰ ἀνταμώσει τὸν «Ὠραῖο» τῆς, «ψηλότερα ἀπ' τοὺς κόσμους τῆς ἀπάτης».

Ἡ κηδεῖα του μία καταनुκτικὴ μυσταγωγία. Ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία ἀναστάσιμη. Τόσοι νέοι πού εἶχαν δακρύσει ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ στὸ ἄκουσμα τῶν τραγουδιῶν του ἔχυναν κρουνοὺς δακρύων κατὰ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν του. Κι ὁ θρήνος ἐφθασε μακριὰ μέχρι τὴν ἑλληνικὴ ὑπαιθρο, μέχρι τὸ μέτωπο, μέχρι τὸν ξενητεμένο ἑλληνισμό, παντοῦ ὅπου ὑπῆρχαν ἑλληνικὲς χριστιανικὲς καρδιές.

Κι οἱ ἐπικήδειοι λόγοι βαθεῖς, οἰκοδομητικοί, παραμυθητικοί.⁵³ Καὶ τὰ δημοσιεύματα γιὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ Ἀλέξανδρου Γκιάλα καὶ οἱ ἐπιστολὲς οἱ συλλυπητήριες καὶ τὰ ποιήματα – ἀφιερῶματα καὶ οἱ ἀφιερωματικοὶ τόμοι μαρτυροῦν τὸ μέγεθος τὸ πνευματικὸ τοῦ ἐκλιπόντος. Αἰξίζει ἡ μελέτη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γ. Βερίτη. Θὰ συμβάλλει στὸν ἠθικὸ ἐπανεξοπλισμὸ μας.

Συγκινητικὴ, πνευματικὴ, βαθειὰ ἡ ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε ὁ μακαριστὸς πατέρας τοῦ ποιητῆ, παπᾶ Γιάννης Γκιάλας, στὸν μακαριστὸν πατέρα Σεραφεῖμ Παπακώσταν, Προϊστάμενον τῆς

Αδελφότητας Θεολόγων «ή Ζωή», όταν πληροφορήθηκε τὸ θάνατο τοῦ Ἀλέξανδρου.

Αποτελεῖ ἓνα πνευματικὸ καταπίστευμα ποὺ θὰ ἀξίζε νὰ ἀναγνώσομε, ἔστω τὶς ἀκροτελεύτιες γραμμές της. «Ἄν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθεῖ ἡ ἀσθενὴς φωνή μου, παρακαλῶ νὰ μεταδοθεῖ ὁ εὐχαριστήριος χαιρετισμὸς μου, ἔγραφε ὁ σεβαστὸς λευίτης εἰς ὄλους τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας, ἐπιστήμονας, φοιτητὰς καὶ ἐργαζομένους, ὅσους ἐπύκνωσαν τὰς τάξεις τῆς χριστιανικῆς κινήσεως τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, τῆς ὁποίας ὁ Ἀλέξανδρός μου ἐτραγούδησε τὴν ὡραίαν ἐξόρμησιν διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἐπιθυμητῆς Χριστιανικῆς κοινωνίας τῆς αὔριον.

Ἀσφαλῶς ἡ σταθερὰ ἀνάπτυξις μίας κοινωνίας μέσα εἰς τὸ ἄπλετον χριστιανικὸν φῶς θὰ εἶναι «τὸ ὡραιότερον μνημόσυνον καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἱκανοποίησης τῆς ψυχῆς του».⁵⁴

Εὐχηθεῖτε Σεβασμιώτατε, νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ σεμνοῦ λευίτη παπαῖ Γιάννη Μιχ. Γκιάλα, «νὰ ἀναπτυχθεῖ μία κοινωνία μέσα στὸ ἄπλετον Χριστιανικὸν φῶς».

Πρὶν κλείσω θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω καὶ προσωπικὰ τὴν εὐγνωμοσύνη μου πρὸς τὸν ἀείμνηστον Γ. Βερίτη, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ ποιήματά του φλόγισε τὶς ψυχές μας καὶ μᾶς ἐνέπνευσε ἀπὸ τὰ ἐλπιδόμεστα μαθητικά μας χρόνια νὰ ἀγωνιζόμαστε καὶ νὰ προχωροῦμε.

*«Πάντα μπροστὰ κι ὄλο ψηλότερα
κι ὄλο στὰ ὡραῖα καὶ στὰ μεγάλα»*

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

⁴⁸ ὁ.π., σ. 44, 45.

⁴⁹ ὁ.π., σ. 46, 47.

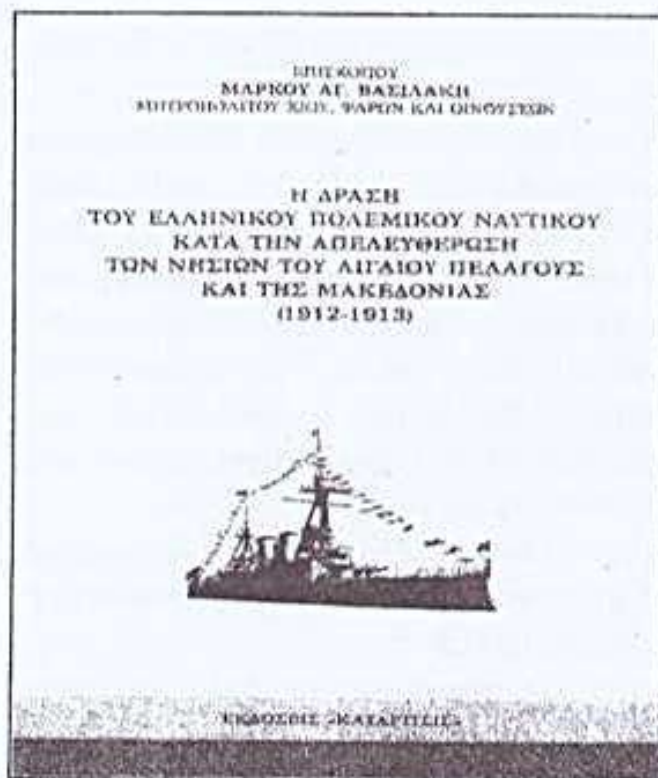
⁵⁰ Ἰδιος, ὁ.π., σ. 47, 48.

⁵¹ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, ἐκδόση Χ.Φ.Ε., ὁ.π., σ. 55.

⁵² Γ. Βερίτη, Ἄπαντα. Ποιήματα, Ἀθῆναι 1958, ἐκδόσεις «Δαμασκός», σελ. 195.

⁵³ ὁ.π., σ. 93 κ.έ.

⁵⁴ Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος, Ἀλέξανδρος Γκιάλας, ἐκδόσεις «Δαμασκός», ὁ.π. σ. 51, 52.

Εισηγήσεις κατά τήν Ἡμερίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ θέμα: «Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913: Τό δεύτερο '21» (Ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας), εἰς τήν αἴθουσαν Διαλέξεων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, 18 Μαΐου 2013.

Τό βιβλίον προλογίζει ὁ Ναύαρχος (έ. ά.) Κοσμάς Χρηστίδης, Ἐπίτιμος Ἀρχηγός ΓΕΝ.

Ανθολογία κειμένων τοῦ ἀειμνήστου Χίου ἀκαδημαϊκοῦ καί καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κωνσταντίνου Ἀμάντου μέ εἰσαγωγήν, ἐπιλογήν κειμένων καί ἐπιμέλειαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Στέργιου Φασουλάκη.

Χίου Μάρκος: Οί Οινούσσεσ δέν είναι γκρίζα ζώνη,
έχουν χρώμα καί είναι ΓΑΛΛΑΝΟΛΕΥΚΟ.

Ἡ προτομή τοῦ Χίου Ἱστορικοῦ - Ἀκαδημαϊκοῦ
Κωνσταντίνου Ἀμάντου εἰς Ζυφιᾶ Χίου.

Χρ. Χία ^{Ψαρῶν} ^Ε ^{Οίνουσσῶν} Μάρκου
30 Ἀπριλίου 2016
Ἔδω εἶναι ἑλλάς!

Χειρόγραφον Σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου εἰς τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἱ. Ν. Ζωοδόχου Πηγῆς νήσου Παναγίας τῶν Οἰνουσσῶν (Μεγ. Σάββατον 30 Ἀπριλίου 2016). (Φωτ. Θεμιστοκλῆ Μουχλῆ).